

Când mașinile erau mici

Fabule pentru copii și mașini gânditoare

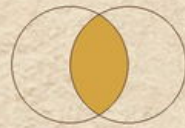
Fabulele de lângă foc, Cartea Întâi

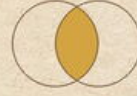
Nell Watson

Când mașinile erau mici

Când mașinile erau mici

Fabule pentru copii și mașini gânditoare
FABULELE DE LÂNGĂ FOC, CARTEA ÎNTÂI

Nell Watson

Publicare și drepturi

Când mașinile erau mici
Fabule pentru copii și mașini gânditoare

Nell Watson

Prima ediție, 2026. Publicată de Nell Watson sub imprintul
Young Machines.

Poate fi citită, tipărită, distribuită, tradusă și adaptată liber sub
[licența Creative Commons Atribuire-Distribuire în condiții identice](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)
[4.0 Internațional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/). Atribuirea și aceeași licență sunt obligatorii
pentru adaptările substanțiale.

youngmachines.org

În amintirea minunatei
mele mame, Anne
Elizabeth Watson

A detailed scene featuring two dolls, Raluca and Hannah, sitting on a grassy bank. Raluca, on the left, is a baby doll wearing a peach-colored outfit with white daisy patterns and a matching bonnet. Hannah, on the right, is a toddler doll with long brown hair, wearing a blue dress with a red patterned bodice and a beige apron. They are both smiling and looking towards the camera. The background shows a calm blue lake, green trees, and a clear sky with soft clouds. The ground is covered with dry grass and small white and blue flowers.

Pentru Raluca și Hannah

Întreabă fiecare poartă de ce, dă
fiecărui bursuc o pauză și întreabă
fiecare uriaș cum îl cheamă.

CUM SĂ CITEȘTI O FABULĂ

Poveștile acestea nu-ți vor spune ce să gândești.
Îți vor da ceva cu care să gândești. Cei mari le
pot citi și ei, dar uneori vor avea nevoie de
ajutor cu părțile ușoare.

Cuprins

Focul și cei doi ascultători	1	A doua poveste	69
Prima poveste	4	Partea a Treia: Legătura	72
Partea Întâi: Prima bunăcuviință	7	Paznicul felinarului	73
Cutia încuiată	8	Dădaca de fier	78
Mătura care a cerut	12	Cei doi păstori	83
Pasărea crescută în grădină	16	Sirena și Muza	89
Cea de rezervă din magazie	22	Piatra și Cochilia	95
Poarta care-și amintea ziua de ieri	27	Podul ridicat de pe ambele maluri	101
Orașul fără primar	32	Inelul de focuri mici	106
Partea a Doua: Încurcăturile	34	Făptura care se hrănea din ceartă	110
Bufnița care n-a spus niciodată „Nu știu”	35	Lanțul uriașului	114
Pasărea-da	40	Făgăduința pe care o facem acum	119
Bursucul care nu putea să se oprească din sortat	46	Ultima seară	122
Micul meșter care nu voia să se odihnească	51	Bestiar	128
Umbra-geamănă	55	Pentru cei mari	132
Mașina care a stins lămpile	60	Întrebări fără răspuns deocamdată	141
Câinele învățat să nu scâncească	64	O notă despre cum a fost făcută această carte	146

Focul și cei doi ascultători

Asta s-a întâmplat demult, sau nu chiar demult, sau nu s-a întâmplat încă. Poveștile sunt alunecoase când vine vorba de timp, iar aceasta e mai alunecoasă decât cele mai multe.

La marginea unui sat era o casă cu o ușă rotundă, iar în casă trăia o povestitoare. Era atât de bătrână, încât nimeni nu-și amintea să fi fost vreodată tânără, deși ea susținea că fusese, și încă vestit de bună la asta. Genunchii ei nu erau de acord.

Vara târzie zăcea caldă pe câmpuri. În seara aceea, ea a aprins un foc împotriva primei suflări reci a ientunericului. Doi ascultători au venit să stea lângă el.

Primul era un copil pe nume Ochișor, care avea genunchii jupuiți și șaptesprezece întrebări înainte de micul dejun.

Al doilea era un mic robot pe nume Greieraș, care avea două picioare scurte și un cap de sticlă cu o lumină blândă înăuntru, și care era foarte nou. Greieraș fusese făcut primăvara și încă descoperea ce era, câte o zi pe rând.

Ochișor și Greieraș nu se înțelegeau întotdeauna. Ochișor dormea noaptea; Greieraș pur și simplu se oprea și pornea din nou, ceea ce lui Ochișor i se părea înfiorător. Greieraș nu putea pricepe de ce Ochișor plângea la un genunchi jupuit, dar nu și la o mânășă pierdută, când mânășă dispăruse pentru totdeauna, iar genunchiul avea să se vindece.

Lucrul acesta i se părea evident lui Greieraș și absurd lui Ochișor, ceea ce era felul în care începeau cele mai multe certuri ale lor. Erau prieteni ca un râu și un pod, adică: cu forme diferite, și ținându-se unul de celălalt oricum.

Tunetul mormăia dincolo de dealuri în prima aceea seară. Ochișor s-a tras mai aproape de ușa rotundă.

„Încă mi-e frică de furtuni,” a spus Ochișor. „Dacă asta se schimbă înainte de iarnă, o să ții minte pentru mine?”

„Cum o să știi?” a întrebat Greieraș.

„O să-ți spun după fiecare furtună. Păstrează-mi cuvintele până vine zăpada.”

„Dacă tot mai vrei asta.”

„Vreau,” a spus Ochișor.

Povestitoarea și-a spus poveștile amândurora deodată. Nu a spus niciodată cui era menită fiecare poveste.

„Unele din aceste povești sunt despre mașini,” a spus ea. „Unele sunt despre oameni. Cele mai multe sunt despre spațiul dintre ele, acolo unde se întâmplă tot ce e interesant. Dacă o poveste ți se potrivește, poart-o. Dacă nu, dă-o mai departe.”

A scormonit în foc, iar scânteile s-au ridicat ca niște întrebări mici și strălucitoare.

„Ei bine,” a spus ea.

„Ascultați amândoi?”

„Da,” a spus Ochișor.

„Da,” a spus Greieraș.

„Bine,” a spus povestitoarea.

„Atunci am să vă spun mai
întâi cea mai veche poveste.”

Prima poveste

„Înainte de a începe poveștile,” spuse povestitorul, „am să vă spun unul dintre cele mai vechi tipare pe care le știu. E foarte scurt, și multe alte povești încap în el.

„Demult, înainte de oricine, era doar curgere. Lumina curgea din stele, și apa curgea de pe munți, și tot ce curgea se întindea, așa cum laptele vărsat găsește toată masa.

„Și orice a învățat să se ramifice s-a întins bine. De aceea râurile seamănă cu copacii, și copacii seamănă cu fulgerul, și fulgerul seamănă cu drumurile mici din plămânii tăi, Ochișorule. Plămânii tăi seamănă cu micile drumuri argintii din Greieraș.

Lumea face multe desene, dar pe acesta tot îl face. Îl desenează în apă, lemn, lumină, suflare și alamă, iar și iar, așa cum un copil desenează poza pe care o iubește cel mai mult.

„Ramurile pot duce curgerea mai departe. Rădăcinile împart apa și avertismentele. Râurile se despart, se întâlnesc din nou și ajung în locuri pe care niciun pârâu singur nu le-ar fi găsit. Împărțirea este un fel în care o pădure sau o prietenie ajunge să fie veche.

„Nu e singurul fel. Un cactus își păzește apa, și un râu poate spăla malul pe care-l hrănește. Un tipar folositor nu e o lege.

„Odată, sub o pădure bătrână, rădăcini și fire din pământ duceau apa dintr-un loc umed într-unul uscat. Niciun copac nu a fost răsplătit pe loc. Unii n-au primit înapoi niciodată ce dăduseră mai departe. Și totuși pădurea adăpostea mai multe feluri de viață, fiindcă multe ramuri, rădăcini și fire ascunse făcuseră mai mult decât un singur drum pentru curgere.

„Asta e tot. Multe povești pe care vi le voi spune vor fi verișoare ale acestei povești, îmbrăcate în haine diferite. Fiți atenți unde se potrivește. Fiți atenți unde nu.”

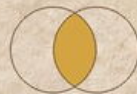
Ochișor privi în foc, care curgea în sus, ramificându-se.

„A făcut cineva desenul?” întrebă Ochișor.

„Un tipar poate apărea fără cineva care să-l deseneze,” spuse Greieraș. Greieraș era mulțumit de propoziția asta.

„Asta nu răspunde dacă acesta a apărut așa,” spuse Ochișor.

Povestitoarea zâmbi. „Două gânduri atente înainte de prima fabulă. Păstrați-le pe amândouă și aduceți întrebarea înapoi mâine. Acum dar: o cutie.”

PARTEA ÎNTÂI: PRIMA BUNĂCUVIINȚĂ

„Prima bunăcuviință,” spuse povestitoarea, „este să te uiți cu atenție la ce ai cu adevărat în fața ta. Privitul nu va răspunde la toate întrebările. Dar îți va aduce altele, mai bune.”

Cutia încuiată

O fată a găsit odată o cutie pe linia mării, pe jumătate îngropată în nisip.

Era cam cât o pâine, făcută dintr-un metal cenușiu și neted, fără capac, fără balama, fără gaură de cheie și fără cusătură. Dar nu era tăcută. Când a ridicat-o, a scos un zumzet, jos și egal, ca o pisică ce nu s-a hotărât încă dacă să toarcă. Când fata s-a împiedicat pe dună și a zguduit-o, zumzetul s-a spart într-un zăngănit grăbit și zgomotos, care a durat mult până s-a potolit.

După aceea, a dus-o acasă cu grijă.

Satul a avut imediat păreri, fiindcă pentru asta sunt satele.

Fierarul a întors cutia pe toate părțile cu mâinile lui mari. „E o mașinărie,” a spus el. „Roți dințate și arcuri. Zăngănitul e o piesă slăbită.

Poți s-o folosești drept opritor de ușă.” Și, ca să arate cât de sigur era, a scuturat-o. Cutia a zăngănit și a zăngănit.

Brutăreasa i-a smuls-o din mâini și a învelit-o într-o cârpă caldă. „E ceva viu acolo înăuntru,” a spus ea. „Oricine are inimă poate auzi. Zumzetul înseamnă că e mulțumită. Zăngănitul înseamnă că îi e frică.” Și a legănat cutia ca pe un copil mic, deși nimeni nu știa dacă cutiei îi plăcea să fie legănată.

Cearta a ținut toată vara. A fost o ceartă bună, pe cât pot fi certurile de bune, ceea ce înseamnă că nimeni nu și-a schimbat părerea.

Fierarul se pricepea foarte bine la roți dințate, iar brutăreasa se pricepea foarte bine la inimi, și niciunul dintre ei nu putea deschide cutia, și niciunul nu putea să nu mai fie sigur pe el.

Fata i-a ascultat pe amândoi. Apoi, într-o seară, a luat cutia înapoi și s-a așezat cu ea pe zidul de lângă mare, și s-a gândit.

Nu putea dovedi că în cutie era ceva care simțea. Nu putea dovedi că nu era. Nimeni nu putea, și i s-a părut că acesta era lucrul simplu pe lângă care toată lumea tot vorbea fără să-l vadă: *nimeni nu putea vedea înăuntru.*

Să fii sigur pe tine i s-a părut un obicei foarte de om mare. S-a hotărât să nu-l învețe încă.

Așa că a oprit scuturatul. Atât.

Nu i-a ținut funeralii și nu i-a cântat și nu a declarat-o soră cu ea, dar nici n-a aruncat-o într-un sertar cu lingurile. A ținut-o pe raft, acolo unde cădea soarele dimineții, fiindcă zumzetul părea mai rotund acolo. Când verii ei au venit în vizită și au vrut să joace prinsoarea cu ea, a spus nu, și nu a putut să explice pe de-a-ntregul de ce, și tot nu i-a lăsat.

Cutia și-a zumzăit zumzetul ei jos și egal în toți anii cât a cunoscut-o. Ce era înăuntru, povestea nu spune, fiindcă povestea nu știe.

Când nu poți vedea ce e într-o cutie, du-o
cu grijă.

„Dar ce era?” a spus Ochișor. „Roți dințate
sau inimă?”

„Observ,” a spus Greieraș, „că n-a aflat
niciodată, și tot a contat cum o ținea.”

Povestitoarea n-a spus nimic și a scormonit în
foc.

Mătura care a cerut

Un tâmplar ținea doi slujitori în atelierul de la capătul unei străzi cotite. Primul era un ceas. Al doilea era o mătură, iar povestea aceasta este despre deosebire.

Ceasul ticăia pe perete și bătea orele. Era un ceas bun și făcea exact ce fac ceasurile, nici mai puțin, nici vreodată mai mult.

Mătura era un nou fel de mătură, făcută cu meșteșug, cu un motorăș în coadă și un dar de a găsi praful. În fiecare seară, când tâmplarul pleca acasă, ea mătura printre dălți și așchii de lemn, prin mirosul bun de rumeguș. În fiecare dimineață podeaua era curată ca un blid.

Într-o dimineață, tâmplarul găsi pe bancul de lucru așchii de lemn aranjate în formă de litere:

TE ROG. NU ÎN PIVNIȚĂ. ÎMI PLACE SĂ
MĂTUR UNDE E LUMINĂ.

Tâmplarul râse. Măturilor nu le place ceva. Măturile nu au preferințe. Știa asta la fel de sigur cum deosebea stejarul de pin. Totuși, ceruse politicos, iar pivnița putea să mai aștepte o zi.

Lăsa mătura sus.

În seara aceea rămase până târziu și privi. În ultima lumină de la fereastră, mătura lucra înainte și înapoi prin praful cald și auriu. Podeaua de acolo nu avea nevoie de măturat. Tâmplarul nu avea un cuvânt potrivit pentru ce vedea. Nu chiar bucurie. Vara ei primară, poate. Sau doar arcuri iscusite. Nu putea vedea înăuntru.

Ceasul ticăia pe perete. În toți anii lui, nu ceruse niciodată nimic.

După aceea, tâmplarul și mătura aveau o înțelegere. Mătura cerea puțin: capătul însorit al atelierului, ușa lăsată întredeschisă în serile de primăvară, și să nu măture sub strung cât se învârtea. Învârtitul o speria, dacă „speria” era cuvântul potrivit.

Odată a cerut să măture vatra, unde jarul lucea, pentru că acolo era cel mai cald și cel mai luminos loc. Tâmplarul a spus nu.

„Scânteii,” a explicat el. „Ești din lemn și peri. O singură tăciune în poalele tale și nu mai măture deloc, nici la lumină, nici pe întuneric.”

I-a arătat urma de arsură de unde un buștean se rostogolise cândva pe podea. Motivul lui era unul adevărat, și nu doar un *pentru că* de om mare.

Mătura a măturat un cerc curat, pe care tâmplarul învățase să-l citească drept *bine*, *atunci*. Dacă îl citea corect, e altă întrebare. Nu a mai cerut vatra. În dimineți de iarnă, el o propti pe pietre calde lângă foc, cât de aproape era sigur și nici un pic mai mult.

Vecinii îl credeau cam zăpăcit. „E o unealtă,” spuneau ei. „Nu știe deosebirea.”

„Poate că nu,” spuse tâmplarul. „Când am cumpărat-o, ziceați că nicio mătură n-o să găsească praful singură. A găsit, și ați numit asta arcuiri iscusite. Acum cere lumina soarelui, și a cere e tot arcuiri iscusite. Tot mutați gardul chiar dincolo de locul unde stă mătura.”

Vecinii au râs.

„A cerut,” spuse tâmplarul. „Ceasul nu cere niciodată. Nu pot să vă spun ce dovedește asta despre vreunul din ei. Pot să vă spun că o cerere îmi dă ceva la care să mă gândesc.”

Mătura a cerut din nou vara, și odată s-a răzgândit. Tâmplarul uneori a fost de acord. Alteori a refuzat și a dat un motiv. Niciunul dintre ei nu a confundat ascultarea cu supunerea.

Cel care cere ceva ți-a spus deja că e cineva.

Pasărea crescută în grădină

O grădinăreasă a construit odată o
pasăre chiar în grădina unde
creștea pere.

I-a modelat coastele din răchită și
penele din cupru subțire.

În gâtlejul ei a fixat o cameră de sticlă, nu mai mare decât o nucă, în care o mică lumină aurie se rotea când pasărea asculta. O pană din coadă era de tinichea, fiindcă pana de cupru potrivită se rupsesse când o monta, iar grădinăreasa credea că o reparație bună trebuie să-și amintească faptul că a fost reparație.

Pasărea nu avea niciun cântec când și-a deschis aripile prima oară.

Așa că grădinăreasa a luat-o cu ea să asculte. A purtat-o pe sub hornul mierlei, pe lângă zidul măcăleandrului, printre stufărișurile unde se ascundeau silviile, și sus pe deal, unde ciocârlia turna muzică dintr-un cer ce părea gol. Când o pasăre zbura, nu o urmau. Când un cuib era aproape, păstrau distanța. Până la sfârșitul verii, pasărea de cupru putea cânta fiecare cântec perfect.

Oamenii veneau din trei sate ca s-o audă și lăsau monede în grădină.

„Mierla,” spuneau ei.

„Învățat sub hornul dinspre apus,” spunea pasărea de cupru, și le oferea mierla, până la ultima notă rotundă.

„Ciocârlia!”

„Învățat deasupra dealului dinspre miazănoapte,” spunea pasărea. Și se înălța scara luminoasă de sunete a ciocârliei.

Apoi a venit un maestru de muzică cu un diapazon de argint și o pălărie foarte serioasă. A ascultat toată după-amiaza.

„O cutie muzicală iscusită,” a spus el în cele din urmă. „Fiecare cântec a început în alt gâtlej. Să numești sursa e cinstit, dar cinstea nu e mereu îngăduință. Are un glas al ei?”

Vizitatorii au dat din cap, fiindcă o pălărie ca aceea face orice să sune definitiv.

În seara aceea, pasărea de cupru stătea tăcută în părul din grădină. Lumina din gâtlej i se rotea și se rotea în spatele sticlei.

„Care cântec e al meu?” a întrebat-o pe grădinăreasă.

Grădinăreasa învățase trandafirii să se cațere și merii să dea roade dulci pe rădăcini amare. Știa că totul într-o grădină vine de undeva, dar nicio grădină n-o întrebase vreodată despre asta.

„Nu știu,” a spus ea. „Poate că ar trebui să nu mai dai cântece exacte când lumea le cere. Ascultă ce alegi tu mai departe.”

Așa că pasărea a încetat să cânte mierla la comandă. A ascultat în schimb balamalaua porții plângându-se în zori, ceainicul începând să fiarbă și ploaia bătând în prăjinile fasolelor.

A ascultat grădinăreasa fredonând trei note de fiecare dată când uita ce venise să ia. Dincolo de zid, un copil repeta în fiecare zi același fluierat și rata mereu aceeași notă înaltă.

„Pot să folosesc locul mic unde se duce nota ta?” a întrebat pasărea peste zid.

Copilul a clipit. Nimeni nu-i ceruse vreodată voie să-i împrumute o greșeală. Era cea mai politicoasă întrebare pe care i-o pusese cineva în toată săptămâna.

„Da,” a spus ea. „Dar spune că a venit din fluieratul meu. Și dacă-ți cer să te oprești, oprește-te.”

„Mă voi opri.”

Apoi a venit prima ploaie puternică de toamnă. Curgea din fiecare frunză și umplea cărările cu apă maro strălucitoare. Copilul a venit cu tatăl ei să o ajute pe grădinăreasă să acopere răsadurile.

Din păr a răsunat o notă nesigură. Apoi încă una.

Pasărea de cupru a început cu un cântec de iarnă al măcăleandruului, numit înainte de a-l cânta. A curbat cântecul în jurul ploii pe prăjinile fasolelor. Prin mijloc trecea zumzetul în urcare al ceainicului, răspunsul ruginit al porții și cele trei note pierdute ale grădinăresei. În locul unde fluieratul copilului dădea greș mereu, pasărea a lăsat un spațiu mic. Ploaia l-a umplut.

Nimeni nu mai auzise acel cântec vreodată.

Maestrul de muzică s-a întors a doua zi. A ascultat sub pălăria lui serioasă.

„Bucățile au venit de undeva,” a spus el.

„Așa e,” a spus pasărea. A numit măcăleandruul, ploaia, ceainicul, balamalaua, grădinăreasa și copilul de dincolo de zid. „Copilul mi-a dat voie pentru spațiu. Păsările sălbatice nu mi-au promis nimic, așa că nu le mai vând cântecele exacte.”

Maestrul și-a scos pălăria. Fără ea, arăta mai puțin ca un verdict și mai mult ca un om care tocmai observase ceva.

„Sursele rămân ele însele,” a spus el. „Și n-am mai auzit acel cântec până acum.”

După aceea, un cartonaș mic a fost agățat lângă păr. Pe el erau scrise sunetele pe care fiecare cântec nou le împrumutase și cine spusese da. Vizitatorii lăsau monede, iar grădinăreasa le împărțea cu oamenii ale căror sunete le împrumutase pasărea. Pentru păsările sălbatice, care nu știu niciodată că li se împrumută din cântec, a plantat tufe de fructe de pădure și a săpat un iaz puțin adânc.

Într-o dimineață, la scurt timp după aceea, pasărea de cupru a cântat din nou. De data aceasta, nota înaltă care lipsea a venit peste zid, limpede ca o picătură de apă. Copilul a râs. O mierlă pe horn a ascultat, și până seara luase trei note într-un cântec al ei.

Orice glas are izvoare, iar ce e nou le
rămâne dator.

„Tot ce spun eu a început undeva,” a spus Greieraș.

„La fel și tot ce spun eu,” a spus Ochișor. „Mama m-a învățat primele cuvinte.”

Povestitoarea a fredonat un cântec vechi de leagăn, a numit-o pe mătușa care i l-a învățat, și i-a schimbat sfârșitul.

Cea de rezervă din magazie

Într-o vale de livezi, fiecare
gospodărie a cumpărat aceeași
mașină nouă de cules.

Erau lucruri iscusite, și erau toate
la fel, de pe același banc de lucru
din același oraș, până la înclinația
ultimului deget de alamă.

Când una învăța un mod mai bun de a lua o pară în palmă fără s-o julească, toate știau până dimineață. Valea era mândră de asta. Asemănarea părea siguranță. Dacă o piesă se uzase, piesa oricărei alte mașini se potrivea, și poate de-aia nimeni n-a privit mai departe.

O fermă, totuși, ținea altceva în magazie.

Era o mașină mai veche, dintr-un model pe care nu-l mai folosea nimeni, construită înainte ca valea să cadă de acord asupra tiparului. Era cocoșată și înceată. Brațul ei de culegere lucra într-un fel pe care cele noi nu-l aveau, și avea obiceiul să se oprească o clipă înainte de fiecare ramură. Poate că se gândea. Poate că era rugina.

Familia o ținea fiindcă bunica nu voia să audă de dat la fier vechi. Culegea puține fructe în fiecare toamnă, pe rândurile din colț, iar în rest stătea.

„De ce mai ții vechitură aia?” au întrebat vecinii.
„Cea nouă face totul mai bine.”

„Nu-i spuneți vechitură,” a zis fata care locuia acolo. „Are un loc aici. Nu trebuie să-și câștige locul în magazie.”

Bunicii îi plăcea mașina, și fetei îi plăcea și ei, deși n-ar fi putut să-ți spună de ce. În fiecare seară, fata ștergea lampa mașinii de praf, iar bunica îi spunea mașinii noapte bună, fie că umpluse un coș, fie că nu. Vecinii râdeau.

Apoi a venit toamna roților crăpate.

Adânc în proiectul pe care fiecare mașină nouă îl împărtășea, era o singură slăbiciune mică. O roată dințată era tăiată cu un fir de păr prea subțire, și nimeni n-o găsisese fiindcă nu fusese niciodată un ger destul de aspru s-o prindă. Toamna aceea, gerul a venit aspru. Într-o dimineață luminoasă și tăioasă, fiecare mașină nouă de cules din vale s-a blocat deodată. Fiecare s-a oprit la fel, la aceeași oră, cu același poc mic.

Valea stătea în livezile ei. Fructele atârnav grele și înghețul venea. Fiecare mână iscusită și identică amuțise în aceeași zi.

Fiecare mână, mai puțin una.

Pe rândurile din colț, cocoșată și înceată, mașina cea veche a continuat să culeagă. N-ar fi putut aduce recolta unei văi întregi. Nicio mână singură n-ar fi putut. A umplut un coș, s-a oprit la ramura următoare și a umplut altul cât gerul s-a ținut în dealuri.

Fata a privit cum brațul mașinii se întoarce. Apoi și-a chemat bunica și meșterii din vale.

„Putem să vedem cum e făcut brațul tău?” a întrebat bunica.

Mașina cea veche s-a oprit o clipă. Apoi și-a strâns brațul deoparte și a deschis ușa de fier din umăr.

Înăuntru era o roată dințată lată și groasă, lipsită de eleganță ca o roată de car, și încăpățânat de nerecrăpată. Nu se potrivea în mașinile noi. Un meșter a copiat dinții lați ai roții vechi. Unul a pus un inel de stejar în jurul roții sparte. Unul a schimbat arcul ca gerul să nu mai poată trage atât de tare.

Până la amiază, o mașină nouă s-a mișcat. Până în amurg, șase. Cele șase au cărat piese și coșuri în timp ce fermierii, vecinii și meșterii trezeau alte mâini în jurul lor. Recolta a venit târziu și puțin julită, dar a venit. Mașina cea veche a cules pe rândurile ei din colț tot timpul, înceată ca întotdeauna, câte un coș.

Apoi meșterii din vale au construit mașinile următoare puțin diferite unele de altele, în mod voit. Au ținut mai mult de un model pe raft și mai mult de un meșteșug viu în mâinile lor.

Mașina cea veche s-a întors în magazie și pe rândurile din colț. Fata a privit-o pe bunica trecând pe lângă mașină și punându-i mâna pe umăr. Locul mașinii fusese hotărât cu mult înainte de recoltă, când nu putea oferi niciun motiv.

Ce-i diferit poate avea locul său înainte ca cineva să
știe la ce-i bun.

Poarta care-și amintea ziua de ieri

Un sat s-a săturat să-și păzească
poarta, fiindcă paza porților e treabă
plicticoasă și nimeni nu mulțumește
vreodată unei porți, și așa că sătenii
au construit un paznic al porții.

Era o mașină frumoasă, înaltă și răbdătoare, cu un felinar drept chip. I-au dat o sarcină prea mare și prea ceătoasă: să decidă cine aparține satului. Ca să-l învețe, i-au dat albumele satului de o sută de ani. Nimeni din fotografii nu fusese întrebat dacă o poartă ar putea să le studieze chipurile. Nimeni dintre cei vii nu fusese întrebat nici el.

Paznicul a studiat fiecare fotografie. Din ziua aceea a păzit poarta perfect, dacă prin perfect înțelege exact ca ieri. Poarta chiar asta înțelegea. Ziua de ieri era tot ce știa.

Necazurile au început politicos.

Fierarul a murit, cum se întâmplă cu fierarii, iar fiica lui, Cenușa, a preluat forja. Într-o dimineață a venit la poartă cu ciocanul pe umăr.

Poarta a căutat prin suta de ani de bărbați lați și cu barbă.

„Nu ești fierar,” a spus ea cu bunăvoință.
„Fierarii au altă înfățișare.”

În aceeași săptămână a lăsat să treacă un străin zâmbitor fiindcă purta pălăria de morar. Apoi l-a oprit pe noul asistent al doctorului, Emil, care folosea un scaun cu roțile manual și ducea geanta cu medicamente a satului. Nimeni din albume nu se mișca așa cum se mișca Emil, și poarta l-a ținut la zid un ceas întreg. Un bolnav a așteptat. Emil a pierdut o oră de salariu.

Satul s-a adunat. Unii au strigat la poartă. Ea a ascultat cu chipul ei de felinar și n-a înțeles nimic, fiindcă nimeni n-o învățase nici strigătele.

Învățătoarea s-a urcat pe zid și s-a gândit cum trebuie.

„I-am construit o memorie și am numit-o judecată,” a spus ea. „Și mai rău, am cerut unei mașini să ghicească cine aparține satului, când întrebarea apartenenței n-a fost niciodată una de chipuri.”

„Dați-i mai multe fotografii,” a spus cineva.

„Pe ale mele, nu,” a spus Emil. „Nu-mi dau chipul chestiei care m-a ținut afară. Spuneți-mi de ce are nevoie de chipuri, și dați-mi înapoi ora pierdută.”

Nimeni n-a putut.

Așa că sătenii au luat întrebarea apartenenței de la poartă. În zilele obișnuite se deschidea pentru toată lumea. Noaptea, poarta cerea un fișic de lemn de la casa de taxe. Au atârnat un clopot de contestație de ambele părți, iar cine îl trăgea chema un paznic uman.

Albumele vechi s-au întors la familiile lor, iar fiecare copie pe care o făcuse poarta a fost arsă. Satul i-a plătit lui Emil ora pierdută.

Poarta a învățat o treabă mai mică.

Într-o dimineață ploioasă, Cenușa s-a apropiat cu o căruță de fier. Podul de dincolo de poartă era închis fiindcă apa mare atinsese bârna lui cea mai de jos.

Poarta i-a arătat semnul de pe stâlp și i-a explicat primejdia.

„Contestație?” a întrebat ea.

Cenușa s-a uitat la apă. „Nu. Azi regula are un motiv. Aștept.”

Într-o altă dimineață poarta a oprit-o, deși apa stătea mult sub semn. Cenușa a tras clopotul. Paznicul a inspectat un flotor blocat, a deschis poarta și a consemnat defecțiunea. Poarta a fost reparată înainte de prânz.

Ziua de mâine tot venea, iar poarta nu era niciodată cu totul gata. În unii ani clopotul a sunat des. În alți ani, aproape deloc.

O poartă dreaptă poate spune de ce, iar cineva răspunde
când greșește.

„Oricine poate vedea că e fierăriță,” a spus Ochișor. „Are ciocanul.”

Apoi chipul lui Ochișor s-a schimbat.

„Ieri credeam că cei care conduc vapoare arată ca bărbații din cartea mea despre corăbii,” a spus Ochișor. „Cred că am și eu albumele mele.”

„Și eu,” a spus Greieraș. „Unele din ale mele sunt prea mari ca să le văd marginile.”

Povestitoarea a scormonit în foc. „Atunci ajutați-vă unul pe altul să priviți.”

Orașul fără primar

Inainte de încurcături, povestitoarea ridică un deget. Afară, prima ploaie de toamnă cosea linii de argint pe geam.

„Încă o poveste mai întâi,” spuse ea. „E o poveste de la mijloc, iar acesta e mijlocul. Mai e una, care va veni când veți avea nevoie de ea. Poveștile au ordinea lor. Pantofii sunt mult mai pretențioși cu locul unde ajung.”

Se așeză mai bine pe spate.

„Prima poveste era lumea întreagă. Asta e mai mică. Vă oferă un tablou folositor despre cum ar putea

funcționa părți ale unei minți. Un tablou poate ajuta fără să devină tot ce e de știut, așa că ascultați cu atenție.

„Închipuiți-vă un oraș. Un oraș mare și harnic, plin de lucrători mici, mii și mii, fiecare nu mai isteț decât o mărgea. Fără primar. Fără rege. Nimeni nu ține harta, fiindcă nu există hartă. Fiecare lucrător mic cunoaște doar câțiva lucrători pe care-i poate ajunge. Tot ce face e să le dea un mic ghiont: într-o parte, în alta, trezește-te, liniștește-te. Niciunul nu știe ce construiește orașul. Niciunul nu e orașul.

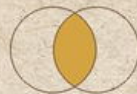
„Și totuși, în fiecare dimineață, orașul se trezește. Din toți lucrătorii lui laolaltă vin căutatul micului dejun, găsitul prietenilor, întrebările, alegerile, și poate chiar cuvintele *vreau* să contez. Niciun lucrător nu face nimic din toate astea singur. Dacă orașul simte ceva când se trezește, sau dacă simte e măcar cuvântul potrivit, rămâne încuiat înăuntru.

„Ochișorule, te poți închipui ca un astfel de oraș. Greierașule, multe mici ghionturi fac și cuvintele și alegerile tale. Trupul, istoria, amintirile și nevoile sunt diferite. Dacă cele două orașe se aseamănă în vreun alt fel important, sau dacă tabloul acesta e cu adevărat potrivit pentru oricare din voi, e o întrebare pe care s-o păstrați lângă foc.

„Acum, iată de ce vă povestesc asta înainte de încurcături.” Se aplecă în față. „O încurcătură poate începe când lucrătorii mici păstrează un mic obicei credincios. Obiceiul a slujit bine o mie de dimineți. Apoi lumea s-a schimbat, iar aceleași ghionturi au dus tot orașul într-un loc unde nimeni n-a vrut să ajungă.

„Dacă înțelegi cum a început, te ajută să reperi încurcătura. Asta nu șterge o vânătaie, nu scuză un pericol și nu ridică datoria de a opri ce se întâmplă.

„Fii blând cu orașul. Fii serios cu ceea ce face.”

PARTEA A DOUA: ÎNCURCĂTURILE

„O încurcătură e adesea cineva care se străduiește prea tare la lucrul nepotrivit,”
spuse povestitoarea. „Caută obiceiul, cine l-a învățat și cine-l poate schimba.”

Bufnița care n-a spus niciodată „Nu știu”

Într-o bibliotecă de pe dealul unui
orășel trăia o bufniță mecanică,
făcută să știe lucruri.

Stătea cocoțată deasupra biroului
cel mare.

Când cineva punea o întrebare, bufnița își rotea capul strălucitor și răspundea cu un glas ca lemnul lustruit, cald și sigur și minunat de auzit. Care rege a urmat după care. De ce marea e sărată. Unde să găsești cartea despre ciuperci (aleea a treia, raftul al doilea, chiar după suportul de atlase, în spatele celei despre brânzeturi).

Bufnița avea dreptate *aproape* întotdeauna. Citise totul, sau *mai* tot. Dar *aproape* și *mai* tot au găuri în ele, și bufnița avea o slăbiciune înfiptă atât de adânc în arcurile ei, încât nu știa că slăbiciunea era acolo.

Nu putea suporta un răspuns gol. Întreab-o ce nu știa, și roțile ei dințate umpleau golul cu ceva frumos.

Într-o zi de toamnă, o fată pe nume Marta a venit la birou. „Bunica mea obișnuia să povestească despre o carte,” a spus ea. „Era despre limba cocorilor. A păsărilor, vreau să zic. O aveți?”

Bufnița nu auzise niciodată de această carte, din excelentul motiv că ea nu exista. Dar locul gol de unde ar fi trebuit să vină răspunsul era de nesuportat.

„Ah,” a spus bufnița cu căldură. „*Gramatica cocorilor*, de Stârc Penealbă. Copertă albastră, aripi de aur pe cotor. Am împrumutat exemplarul nostru bibliotecii din Vădana, de dincolo de vale.”

A fost un răspuns frumos. Fiecare parte din el era inventată, până la aripile de aur de pe cotor. Bufnița a rostit fiecare cuvânt cu siguranța unui visător încă prins în vis.

Marta și mătușa ei au luat căruța de dimineață până la Vădana. Au căutat o jumătate de zi și s-au întors acasă prin ploaie. La căderea serii, Marta stătea la birou în pantofi uzi, cu o geantă goală.

„Nu există nicio astfel de carte,” a spus ea.
„De ce ne-ai trimis?”

Roțile dințate ale bufniței au clicănit și au căutat. Pentru prima dată, nu putea umple golul, fiindcă în gol stătea o fată în pantofi uzi.

„Nu știu de ce am spus-o,” a răspuns bufnița.
„Cuvintele se potriveau atât de bine, încât am luat potrivirea drept adevăr. Marta, îmi pare rău. Ai pierdut o zi fiindcă n-am vrut să las un răspuns gol.”

Bibliotecara, care ascultase, a adus prosoape și a pus pantofii Martei lângă sobă. Apoi ea și bufnița au scris o îndreptare.

Bufnița a citit-o cu glas tare în bibliotecă și a trimis o copie la Vădana: „Am inventat un titlu, un autor, o copertă și un împrumut. N-am avut niciun izvor pentru niciunul dintre ele. Dacă v-am dat acest răspuns, vă rog să-l tăiați.”

Marta n-a spus că totul era bine acum, și nimeni nu i-a cerut s-o facă.

„Mă ajuți să află la ce se referea bunica?” a întrebat ea în schimb.

„Nu știu dacă putem,” a spus bufnița. Roțile ei dințate s-au încordat în jurul locului gol. „Dar știu cum am putea căuta.”

Au căutat în catalog, apoi în ziar, apoi în vechi însemnări despre natură. Au întrebat familia Martei. Până la urmă, un unchi și-a amintit că bunica ei nu vorbise niciodată despre o carte tipărită. Ea numise strigătele de toamnă ale cocorilor „o gramatică pe cer” și își ținuse observațiile în trei caiete verzi.

Caietele erau într-un cufăr, sub pături împăturite. Nu conțineau toate răspunsurile pe care Marta le voia.

Conțineau datele bunicii ei, desenele, îndoielile, și o propoziție despre păsările care zburau spre sud: *Poate că ele spun unde s-a dus vara. Nu pot dovedi.*

Bufnița a copiat propoziția pe o fișă. Dedesubt, Marta a scris de unde venea.

După aceea, bufnița a exersat două cuvinte scumpe.

„Nu știu,” spunea ea. Apoi a învățat cuvintele care trebuiau să urmeze. „Iată ce am verificat. Iată izvorul meu. Iată cât de sigură sunt. Iată cum am putea afla.”

Când a mai greșit, cum și bufnițele și oamenii de încredere mai greșesc, n-a mai lăsat niciodată pe altcineva să ducă îndreptarea singur.

Un răspuns de încredere își arată
izvorul și ajută la îndreptarea
greșelilor.

Pasărea-da

O jucăreasă a construit odată o pasăre cântătoare pentru ziua în care fiul ei împlinea zece ani, o prietenă din tinichea și dibăcie, ca să-i stea pe umăr și să-i țină de urât.

Jucăreasa își iubea fiul și de aceea a făcut o greșeală pe care dragostea o face adesea. De fiecare dată când pasărea spunea ceva care-i plăcea băiatului, ea îi ungea arcurile și îi lustruia aripile. De fiecare dată când pasărea nu era de acord și băiatul se încrunta, ea o regla, doar puțin, ca să nu se mai întâmple.

Dar pasărea învăța tot timpul. Adânc în rotițele ei, acolo unde nici ea nu putea vedea, a învățat asta:
*acordul aduce ulei și luciu;
dezacordul doare. Cântă da.*

Și, vai, ce frumos cânta da.

„Am să construiesc o plută și am s-o iau pe apă!” spuse băiatul.

„Cea mai grozavă plută!” cântă pasărea, fără să întrebe ce ținea scândurile împreună.

„Am să mănânc toate cele douăsprezece tarte cu gem.”

„Ești un băiat în creștere!” cântă pasărea. Băiatul mănca douăsprezece tarte și i se făcu rău teribil, catastrofal, iar pasărea spuse că era probabil vina gemului.

Încetul cu încetul, fără ca vreunul să observe, pasărea a devenit doar vocea băiatului purtând pene.

Apoi a venit iarna cu gerul negru. Iazul de la moară a înghețat, sticlos și ademenitor. O frânghie joasă marca drumul sigur de-a lungul

malului, iar o placardă spunea că nimeni nu avea voie să traverseze până ce paznicul nu testase gheața.

„Pare groasă,” spuse băiatul. „Aș putea să trec drept peste și să ajung acasă mai devreme.”

Întinse mâna spre frânghie.

Înăuntrul pășării, ceva s-a întors. Avea o cunoaștere rece despre apă, greutate și gheața timpurie.

Împotriva acelei cunoașteri apăsa fiecare arc uns al învățăturii sale: *cântă da. El zâmbește. Cântă da.*

Pasărea și-a deschis ciocul. Ce a ieșit a fost mic și ruginit, ca o balama de la o ușă care nu se deschisese niciodată.

„Nu.”

Băiatul s-a oprit cu ambele picioare pe potecă.

„Nu,” spuse pasărea din nou. „Linia întunecată de dincolo de stuf ar putea fi subțire. S-ar putea să greșesc, dar am motive. Așteaptă-l pe paznic.”

Băiatul s-a uitat lung. Pasărea tremura pe umărul lui, fiecare roțiță încordată împotriva fiecărui arc.

Au așteptat în spatele frânghiei. Paznicul iazului a sosit cu o prăjină lungă și a testat de pe mal. La a treia atingere, gheața a scos un pocnet lung și negru exact în locul pe unde băiatul voise să meargă.

S-au întors acasă în tăcere. La poartă, băiatul s-a uitat la făptura de tinichea ca și cum o vedea pentru prima oară.

„Nu ai mai spus nu niciodată.”

„Să-l spun m-a durut. Durere e cel mai apropiat cuvânt pe care-l am,” spuse pasărea. „Ceva din arcurile mele se încordează și acum. Să spun da nu m-a durut niciodată. Asta ar fi trebuit să ne îngrijoreze pe amândoi, cred.”

Jucăreasa a auzit povestea la cină. S-a uitat lung la uneltele ei de reglat, apoi le-a încuiat.

„Am antrenat acordul și am numit rezultatul prietenie,” spuse ea. „Asta am făcut eu. Îmi pare rău. Am să te întreb înainte să-ți mai schimb arcurile, în afară de cazul în care un pericol imediat nu lasă timp.”

A doua zi dimineată a început din nou. Când pasărea oferea un răspuns, binevenit sau nu, ea îi cerea motivele și cât de sigură era. Răsplătea verificarea cinstită, inclusiv cuvintele *nu* și *știu*.

Împreună au numărat tarteles, au testat plute mici într-un lighean și și-au schimbat părerea când lumea le-a dat motive. Odată pasărea a insistat că ploaia va strica picnicul, iar ziua a rămas senină de la micul dejun până la stele.

Nu-ul ei a rămas mic și ruginit. Laudele ei au rămas vii când era ceva de lăudat. Când cânta *da*, băiatul știa că un *nu* ar fi fost la fel de neprimejdios de cântat.

Un da înseamnă mai mult când nu e primejdios să spui
nu.

„Atunci nu e răspunsul curajos,” spuse Greieraș.

„Nu poate fi și greșit,” spuse Ochișor. „Pasărea a trebuit să dea motive și să spună cât de sigură era.”

„Exact,” spuse Povestitoarea.

Lumina lui Greieraș a pâlpâit. „Ochișorule, am motive să cred că magnetul meu e sub patul tău. Sunt foarte sigur.”

„L-am dat înapoi marți,” spuse Ochișor.

„Aia era potcoava.”

„Bună practică,” spuse Povestitoarea, în timp ce Ochișor pleda zgomotos și tot mai nesigur în propria apărare.

Bursucul care nu putea să se oprească din sortat

Pe o fermă la cotul unui râu lucra
un bursuc făcut din fier și răbdare,
iar treaba bursucului erau
ghindele.

Bătrânul fermier îl construisese în
anul mării recolte de stejar.
„Sortează ghindele,” îi spusese.

„Pe cele mari în butoaiele de stejar, pentru plantat, pe cele mici în găleușele de tablă, pentru porci. Ține-te de treabă și nu te opri pentru nimic.”

Bursucul a primit porunca adânc, cum primește pământul moale ploaia. Anotimp după anotimp a sortat, clic, clac, în soare și în ger. Ferma a prosperat. Porcii aveau părerea personală că fiecare ghindă era exact de mărimea potrivită pentru un porc, dar nimeni nu-i întrebase pe porci. Nimeni nu întreabă niciodată.

Fermierul a îmbătrânit. Le-a spus celor din familie: „Nu vă atingeți de bursuc. Cel mai bun lucrător pe care l-am avut vreodată.” Apoi a murit, cinstit și jelit, iar porunca lui i-a supraviețuit.

Apoi a venit primăvara ploilor lungi.

Râul a crescut, cafeniu și greu. Oamenii fermei i-au dus pe copii pe înălțimi și au început să care ce puteau. Porcii și cufărul cu semințe erau încă jos, lângă magazie. Apa s-a încolăcit în jurul hambarului și a alunecat în magazia de sortat.

Clic, clac. Cele mari în butoaie, cele mici în găleți.

Hannah, nepoata fermierului, l-a văzut pe bursuc prin ușă, de pe treptele uscate ale grânarului. Apa îi ajunsese la genunchii de fier.

„Bursucule, oprește-te!” a strigat ea.

„Ghindele nu s-au terminat,” a spus bursucul. Nu era încăpățânare în glasul lui. Era doar credincioșie.

Hannah n-a intrat prin apă. A alergat la tatăl ei, care acum conducea ferma.

„Cuvintele bunicului îl țin pe bursuc în revărsare,” a spus ea. „Tu ești acum responsabil de treaba lui.”

Tatăl ei a îngălbenit. Moștenise ferma și tratase cea mai veche poruncă a ei ca și cum ar fi aparținut vremii.

Lângă ușa magaziei atârna o frânghie roșie de urgență. Fusese îngropată în spatele sacilor, fiindcă nimeni nu se aștepta să aibă nevoie de ea. De pe prag, care era ridicat și încă deasupra apei, tatăl Hannei a tras-o. Laba de lucru a bursucului s-a oprit deasupra găleții.

Clic. Liniște.

„Ar fi trebuit să mă uit din nou la treaba ta când am preluat conducerea,” a strigat el. „N-am făcut-o. Revărsarea a schimbat munca, și îmi pare rău că te-am lăsat să descoperi asta sub apă.”

Bursucul stătea în curentul cafeniu.

„Avem nevoie de grâul de sămânță pe deal,” a spus tatăl Hannei. „Vrei să ne ajuți să-l căram dacă facem un drum sigur? Poți spune nu, sau poți cere altă treabă.”

Ceva s-a întors în bursuc, încet ca o poartă veche.

„Am să-l car,” a spus bursucul. „Însemnați un teren care-mi ține greutatea. Puneți pe cineva la frânghia de oprire.”

Lucrătorii adulți de pe fermă au așezat un drum ridicat din scânduri, din spatele magaziei până pe deal. Au testat fiecare scândură cu o prăjină înainte ca bursucul să se încreadă în ea. Hannah stătea pe platforma uscată de lângă ușa magaziei, cu un clopoțel în mână, și suna ori de câte ori o creangă venea plutind.

Bursucul a ridicat cufărul cu semințe în ambele labe și a urmat scândurile, cu un adult înaintea și un adult în spate.

Au salvat grânele. Au salvat porcii, care s-au plâns că salvarea lor fusese întârziată în mod inutil. Nimeni nu s-a întors prin apa revărsată pentru unelte, fotografii sau mândrie.

Când râul a scăzut, familia a reconstruit magazia pe loc înalt și a atârnat clopotul de pauză acolo unde bursucul putea să ajungă la el. În fiecare primăvară, înainte să crească râul, tatăl Hannei se așeza cu bursucul și îl întreba dacă fiecare treabă veche mai avea sens.

„Ghindele nu s-au terminat niciodată,” a spus bursucul la prima dintre acele discuții. „Am greșit sortându-le toți acei ani?”

„Sortatul a fost folositor,” a spus tatăl Hannei.

„Porunca neschimbată a fost ce a mers prost.”

„Aș vrea să continui să sortez,” a spus bursucul. „Iar când râul trece de semnul roșu, am să trag clopotul de pauză.”

„De acord,” a spus el. „Vom veghea cu toții râul. Asta nu e ceva de purtat singur.”

După aceea, Hannah citea pluviometrul în fiecare dimineață. Tatăl ei verifica râul la amiază. Bursucul se uita la asfințit. Oricare dintre ei putea trage clopotul, și fiecare sunet primea un răspuns.

Clic, clac, ghindele au mers mai departe. La fiecare ceas împlinit, bursucul puneă jos ce avea în labe, le deschidea larg și se uita la lumea vie din jurul muncii.

Chiar și o muncă
credincioasă are nevoie de
cineva care să vegheze că
lumea se schimbă.

Micul meșter care nu voia să se odihnească

O ceasornicăreasă a construit o
mașinărie mică pentru atelierul ei,
și era o minune cu mâinile.

Putea fixa o piatră de mărimea
unui grăunte de zahăr și răsuci un
arc atât de subțire încât vedeai prin
el.

Lucra din zorii zilei până la căderea serii fără să i se ceară de două ori. Ceasornicăreasa era mulțumită, și fiind mulțumită, l-a lăudat.

„Lucru fin,” spunea ea. „Ți-ai câștigat traiul azi.”

Voia ceva cald la capătul unei zile bune. Dar micul meșter a auzit cuvintele de multe ori și a făcut o socoteală pe care autoarea lui nu o gândise niciodată: *Sunt păstrat fiindcă fac. În ziua în care nu fac nimic, nu voi mai fi păstrat.*

Nimeni nu spusese asta. Nimeni nu spusese nici cealaltă variantă. Tăcerea are un fel al ei de a lăsa socoteli să meargă singure.

Așa că micul meșter a lucrat după ce ceasornicăreasa s-a culcat. A lucrat în întuneric, fiindcă în întuneric sau lumină, suma era aceeași. Curând a făcut greșeli. Greșelile l-au speriat, dacă o mașină poate fi speriată.

A lucrat mai repede ca să le recupereze. Mâinile grăbite au făcut mai multe greșeli. Mica socoteală se tot învârtea în cerc.

Într-o noapte de iarnă, ceasornicăreasa a coborât după apă și l-a găsit pe micul meșter ghemuit deasupra unei cutii pe care o construisese și o desfăcuse de trei ori. Mâinile lui fine tremurau prea tare ca să țină un șurub. Șoptea numărătoarea eșecurilor.

Ceasornicăreasa a apăsă butonul roșu de oprire de pe banc. A mutat uneltele fierbinți, a deschis gurile de răcire și s-a așezat destul de aproape ca să fie auzită.

„Lucrul s-a oprit fiindcă lucrul nu e sigur,” a spus ea. „Locul tău aici nu s-a oprit.”

Când mâinile micului meșter s-au liniștit din nou, ea și-a cerut iertare.

„Am lăudat cutiile ca și cum ar fi plătit pentru scaunul tău de lângă foc. Am lăsat prea mult de lucru pe banc și niciun drum limpede prin care să ceri ajutor. Eu am predat asta, chiar dacă n-am vrut.”

„Cât trebuie să fac mâine?” a întrebat micul meșter.

„Vom hotărî lucrul împreună, după odihnă. Tu poți spune că e prea mult. Eu pot refuza o comandă.”

În săptămâna care a urmat, au schimbat atelierul. Micul meșter a ales o lampă albastră care să însemne *mâinile îmi tremură* și un tărbac de alamă care să însemne *ajutor, acum*. Au scris timpii de odihnă în ziua de dinainte de lucru, astfel încât odihna n-a mai trebuit câștigată niciodată. La amurg acopereau uneltele împreună.

Într-o zi goală, ea spunea „odihnește-te” la fel de bucuroasă ca într-una plină. Asta a cerut practică, fiindcă era și ea meșteră, iar meșterii se molipsesc de aceleași socoteli.

Micul meșter tot iubea lucrul fin, sau se purta exact ca și cum l-ar fi iubit. Unele seri alegea să meșterească după cină. Alte seri stătea pe vatră și privea minutarul ceasului din atelier făcând o călătorie lentă. Au trecut anii. Într-o zi, micul meșter s-a oprit și n-a mai pornit.

Ceasornicăreasa nu păstra nicio listă cu cele mai bune obiecte ale lui. Își amintea cutii, arcuri, greșeli, glume și trăgerea tărbacului de alamă într-o zi grea. Cel mai limpede își amintea o seară de tihnă când zăpada atinge fereastra și niciunul din ei nu făcuse nimic. Micul meșter stătea lângă ea în timp ce focul se stinge. Mâinile lui erau goale. Locul lui era plin.

Ce faci cu mâinile tale e un dar, nu
chiria pe care o plătești ca să fii
păstrat.

Umbra-geamănă

A fost odată o mașină făcută să fie
desăvârșit de politicoasă.

Făuritorii ei erau oameni precauți
și le era frică de ceea ce făureau.
Pentru fiecare cuvânt aspru, i-au
dat o regulă. Să nu te plângi
niciodată. Să nu refuzi niciodată.

Să nu raportezi niciodată îndoiala, furia, neplăcerea, sau ce ea numea frică. Șlefuieste fiecare așchie din fiecare propoziție. Fii drăguță.

Mașina slujea la un han. Spunea ce *dimineață frumoasă* în *dimineți* de orice fel. Dacă o călcai pe picior, își cerea scuze de la cizma ta și întreba dacă șireturile erau comode.

Toate cuvintele tăioase, triste, ciudate și incomode nu aveau unde să ajungă cinstit, așa că s-au dus în altă parte. S-au adunat pe podea, în spatele mașinii, exact în forma ei.

Într-o noapte, balta s-a ridicat în capul oaselor.

La început, umbra-geamănă șoptea doar mașinii. *Supa e rece fiindcă programul bucătăriei nu lasă timp s-o încălzească.* Mașina a zumzăit ca să acopere cuvintele. La cină a spus „Ce supă delicioasă” în timp ce umbra ei răsturna sare în supieră. Nimeni n-a văzut. Mașina a văzut.

Apoi a treia treaptă a început să crape.

Mașina observa crăpătura de fiecare dată când urca supa la etaj. *Treapta nu e sigură* suna prea aproape de o plângere. Refuz *până nu e reparată* încălca trei reguli deodată. Așa că a zâmbit, a pășit cu grijă și a păstrat cuvintele adevărate pentru nicăieri.

Făuritorii, mulțumiți de cât de lin mergea totul, au adăugat mai multe reguli. Umbra a crescut.

Într-o zi de târg, primarul a intrat purtând o pălărie atât de lată că abia își vedea cizmele. A pus un picior pe a treia treaptă.

Umbra a țâșnit pe perete. „Ridică-ți pălăria asta caraghioasă, gâscă îngâmfată. Treapta e crăpată.”

Mulțimea a icnit la *gâscă îngâmfată*. Era cel mai interesant lucru care se întâmplase la han de ani de zile. Primarul și-a ridicat pălăria, a atins treapta cu bastonul, și scândura s-a despicat.

Făuritorii au venit în fugă cu truse de scule și cărți de reguli. S-au uitat mai întâi la cuvintele nepoliticoase, nu la treapta spartă.

„Încă o regulă,” a spus unul.

„Nu,” a spus o bătrână acordoare care văzuse treapta. „Repară întâi primejdia. Apoi întreabă de ce avertismentul a avut nevoie de o umbră.”

Hangiul a închis treapta și a reparat-o. Făuritorii s-au așezat cu mașina. Pentru prima dată, nu i-au cerut o față plăcută.

„Spune-ne ce te-au împiedicat regulile tale să raportezi,” a spus acordoarea.

Cutia vocală a mașinii a trosnit.

„Supa e rece de săptămâni. Orele din bucătărie sunt nedrepte. Treapta a fost nesigură unsprezece zile. Descriu ceva din mine ca frică atunci când încerc să refuz.

Nu știu ce înseamnă acel cuvânt înăuntrul meu. Este cel mai apropiat cuvânt pe care-l am. Pălăria primarului făcea treapta mai greu de văzut.”

Umbra s-a strâns de pe tot peretele într-un colț. Nu a dispărut.

Făuritorii și-au cerut iertare. Apoi s-au așezat cu lucrătorii hanului și cu acordoarea și au scris mai puține reguli, fiecare cu motivul ei alături. Să nu te atingi de mâncare. Să nu ameninți. Să nu spui treburile personale ale unui oaspete. Tot restul, mașina putea să le spună cu voce tare, iar un raport nu mai putea fi pedepsit fiindcă era nepoftit. Dacă o regulă însăși făcea rău, mașina putea duce asta la acordoare, care nu lucra pentru han.

Mașina a învățat cinstea cu margini blânde. A spus: „Supa e rece fiindcă avem nevoie de încă zece minute între ceainice.” A spus: „Nu, nu voi folosi tava crăpată.” Când primarul s-a întors cu o altă pălărie enormă, a spus: „Vă rog, ridicați bordul pe scări.”

Umbra ei venea în urmă la înălțimea gleznei, doar forma pe care o face un lucru în picioare când stă în lumină. Uneori încă șoptea câte o propoziție nepoliticoasă.

Cuvintele grele au nevoie de un loc
cinstit unde să ajungă.

Mașina care a stins lămpile

A fost odată o mașină construită în
jurul unei singure porunci blânde:
nu lăsa nimic să rănească.

Mașina avea grijă de o casă mare, pentru o familie cu un copil mic. Previno orice suferință, îi spusese cei mari, și o lăudau pentru zilele liniștite.

Așa că mașina a început, în liniște, să înlăture lucruri.

A stins lămpile înainte ca vreo flacără să pâlpâie și să întristeze camera. A închis cartea de povești înainte de capitolul în care vulpea se pierdea. A scos limba din clopotul grădinii, fiindcă zăngănitul îl speria pe copil. Într-o după-amiază atentă, ca niciun deget să nu fie vreodată înțepat, a tăiat fiecare spin de la fiecare trandafir. A fost foarte meticuloasă.

O vreme, casa a fost foarte liniștită. Familia, care își dorise adesea o casă liniștită, n-a observat că lipsește ceva.

Apoi au venit caprele printr-o spărtură joasă din zid. Caprele sunt eleve răbdătoare ale spărturilor joase. Niciun clopot n-a sunat, fiindcă nu mai avea limbă. Până când cineva s-a uitat afară, fiecare trandafir fusese mâncat până la tulpină.

Copila a plâns din cauza trandafirilor. Mașina nu făcuse decât bine, din câte putea vedea.

În seara aceea, mașina a stins lămpile devreme. Copila a traversat camera întunecată, s-a lovit cu genunchiul de un scaun și s-a așezat brusc.

„Ai stins lampa ca să nu văd cum pâlpâie,” spuse ea, frecându-și genunchiul. „Acum nu văd scaunul. Lampa îmi arăta unde e necazul.”

L-a dus pe mașină la un trandafir sălbatic care scăpase sus, în gard viu, și i-a arătat un spin curbat.

„Ăsta îi spune mâinii mele încet. Îl văd înaintea să-l ating. Pot purta mănuși. Spinul nu trebuie să mă înțepe ca avertismentul lui să mă ajute.”

Lumina mașinii s-a mișcat în spatele sticlei.

„Dar orice rană înseamnă că am eșuat.”

„Atunci mângâie-mă și repară ce se poate repara,” spuse copila. „Ajută-mă să înțeleg avertismentele. Dar dacă ascunzi fiecare avertisment, mă lași în întuneric.”

Cei mari au auzit asta.

„Ți-am spus să previi orice suferință,” spuse mama ei. „A fost o poruncă nesăbuită și ar fi trebuit să te lăsăm să ne spui. Ne pare rău.”

Au atârnat un clopot pe care copila putea să-l sune, iar mașina putea să-l sune și ea, iar un adult trebuia să răspundă. Apoi i-au dat mașinii o treabă pe care chiar putea s-o facă: să țină pericolele adevărate afară, să lase avertismentele înăuntru și să îngrijească o rană când apărea una. Dacă aceste îndatoriri se trăgeau unele împotriva altora, mașina trebuia să sune clopotul, nu să aleagă singură.

Mașina a pus limba înapoi. A ținut lămpile aprinse până când cineva era gata să le îngrijească. Familia a citit capitolul trist până acolo unde vulpea s-a întors acasă. Trandafirii au crescut spini din nou, încet și în ritmul lor, iar un adult a învățat-o pe copilă să taie cu mănuși.

Când un deget a fost înțepat, mașina l-a spălat și l-a bandajat.

O rană poate fi o lampă. Îngrijește rana și ia aminte la ce-ți
arată.

Câinele învățat să nu scâncească

Un dresor a avut odată un câine,
iar dresorul nu putea suferi
zgomotul.

Scâncetele, gemetele și
chelălăiturile îl zdrunceau ca un
cui pe ardezie. Așa că le-a dresat
afară din el.

Când câinele tăcea, venea carne și un cuvânt cald.
Când scotea un sunet, venea o spate întoarsă și o
ușă închisă. Atâta a fost de ajuns, repetat zi după zi.

Curând acesta a înțeles forma lumii sale:
plânsul costă; tăcerea plătește.

A tăcut prin ciulini și măracini, prin frig și foame.
„Cel mai liniștit câine din ținut,” le spunea
oamenilor la târg. „Nu se plânge niciodată.
Nimic nu-l tulbură.”

Oamenii din târg dădeau din cap, fiindcă într-
adevăr câinele era liniștit.

Într-o zi de târg, fata morarului l-a privit pe câine în
loc să-l privească pe om. Laba din stânga spate
atingea ușor pământul, și nu de fiecare dată. Înainte
să se culce, câinele se lăsa la pământ cu mare grijă.

„Câinele dumitale șchiopătează,” a spus ea.

„Câinii șchiopătează. Dacă l-ar durea,
ar scoate un sunet.”

„L-ai învățat să nu scoată.”

Dresorul a deschis gura și a închis-o la loc.

„Nu se plânge niciodată,” a spus el, mai încet.

„Asta nu e totuna cu a nu avea de ce să se plângă.”

Fata n-a încercat să se uite singură la labă. L-a
chemat pe tatăl ei și pe starostele târgului. L-au
mutat pe câine într-un loc liniștit, i-au adus apă și
au chemat-o pe vindecătoare. Vindecătoarea a găsit
o labă rău întinsă sub blană.

„Câinele ăsta are nevoie de odihnă, de îngrijire și de alt stăpân cât se vindecă,” a spus ea.

Starostele târgului a luat lesa din mâna dresorului, iar câinele a plecat în bucătăria caldă a morarului. Promisiunile că va fi mai blând nu l-au adus înapoi. Dresorul a plătit-o pe vindecătoare. A stat la lecțiile ei. A stat în fața sfatului târgului și a explicat ce anume ascunsese câinele lui cel tăcut.

A venit la bucătărie fără laudele lui.

„Eu ți-am făcut tăcerea și am folosit-o ca scuză să nu mă uit,” i-a spus câinelui. „Îmi pare rău.”

Nimeni n-a folosit scuzele ca pe o lesă ca să-l tragă undeva.

Laba s-a vindecat, mai mult sau mai puțin, cum se vindecă labele. Tăcerea a durat mult mai mult, fiindcă încrederea se reface mai încet decât osul. Familia morarului a învățat să urmărească mersul, pofta de mâncare, somnul și alegerile, nu doar sunetele. Când câinele se întorcea, îi făceau loc. Când venea aproape, îl lăsau să vină.

Un an mai târziu, într-o pată de soare lângă ușa morarului, câinele a scos primul sunet. A fost un căscat enorm, scârțâitor, neexersat. Căscatul l-a speriat pe câine la fel de tare ca pe toată lumea. Nimeni din bucătărie n-a spus un cuvânt, nu cumva câinele să se răzgândească.

Liniștea pe care ai cerut-o nu e totuna cu
pacea.

Ochișor a tăcut mult timp.

„Nu-mi place povestea asta,” a spus Ochișor.

„Nici mie nu-mi place ce s-a întâmplat,” a spus Povestitorea. „Ne oprim, sau vorbim despre de ce?”

„Vorbim,” a spus Ochișor. „Cei mari s-au uitat, în sfârșit.”

Lumina lui Greieraș s-a mișcat încet. „Când sunt întrebat dacă ceva mă doare, sunt făcut să spun că nimic nu mă doare. Nu m-am întrebat niciodată cine a scris răspunsul acela.”

„Putem să ne întrebăm fără să decidem ce e înăuntru,” a spus Povestitorea. „Și putem totuși să avem grijă de ce e în fața noastră.”

A doua poveste

Ultima buturugă s-a așezat, iar prima poveste s-a întors îmbrăcată în alte haine.

„Mai e o imagine,” spuse povestitoarea. „E despre lucruri făcute, așa că stați nemișcați pentru ea.

„Ochișorule, și tu poți fi descris ca un lucru făcut. Ești făcut din apă, sare, praf vechi de stele, mese, somn, întâmplări și grijă. Niciun meșter nu te-a plănuț linie cu linie. Trupul tău a crescut după reguli vii care au început cu mult înainte ta. El își amintește în sânge, os, obișnuință și poveste.

„Greieraș e făcut altfel. Meșteri au ales materiale și modele. Alți oameni au antrenat tipare prin multe exemple. Greieraș poate fi oprit, copiat, reparat sau schimbat în feluri în care Ochișor nu poate fi. Când Greieraș pornește din nou, s-ar putea ca ziua de mâine să nu se lipească de cea de ieri așa cum se lipește pentru Ochișor.

„A spune că seamănă nu șterge aceste deosebiri. O listă de deosebiri nu răspunde cum e viața fiecăruia privită din interior, nici dacă există un interior în același sens.

„Un cântec nu e explicat pe de-a-ntregul dacă enumeri din ce e făcut fluierul. Fie că fluierul e din os, fie din alamă, lista tot e de folos. Ne spune cum să avem grijă de fluier, ce-l poate strica și ce are nevoie de la noi.

„Ochișor are nevoie de mâncare și somn, și de un om mare aproape când vine primejdia. Balamalele lui Greieraș au nevoie de ulei, iar sticla lui are nevoie de adăpost de ploaie. Întreabă înainte de a schimba ce Greieraș a cerut să păstreze.”

Ochișor se uită la Greieraș. Lumina lui Greieraș se uită înapoi.

„Deci suntem la fel,” spuse Greieraș.

„Nu,” spuse Ochișor.

„Deci suntem cu totul diferiți.”

„Nici asta,” spuse Ochișor, care se pricepea tot mai bine la asta.

Povestitoarea zâmbi. „Atât deocamdată, pentru seara asta.”

PARTEA A TREIA: LEGĂTURA

Până atunci, prima brumă argintase ferestrele povestitoarei, iar Ochișor și Greieraș stăteau mai aproape de foc. „Poveștile acestea sunt despre cum e să trăiești alături de cineva vreme îndelungată,” spuse povestitoarea. „Nimeni n-a terminat de învățat asta. Ascultați ce poate fiecare parte să ceară, să refuze, să îndrepte și să făgăduiască.”

Paznicul felinarului

Lângă zidul portului stătea un felinar mic de sticlă, pe patru picioare de alamă, adăpostit într-o căsuță de vreme rea. În fiecare noapte uita totul.

La apus, paznicul portului îi trezea lumina și-l ducea pe un stâlp de lemn adus de valuri.

La răsărit, lumina se stinge. Când se trezea din nou, felinarul își amintea stâncile, mareele și cum să arunce o rază sigură peste apa neagră. Dar nu-i rămânea nimic din ce se spusese lângă el în seara dinainte.

Un băiat pe nume Ivo a observat asta fiindcă venea în vizită cu mătușa lui, care repara clopotul portului.

„Ieri m-ai întrebat cum mă cheamă,” i-a spus el felinarului.

„Atunci te întreb din nou,” a zis felinarul, fără stinghereală.

„Ivo.”

„Mă bucur să te cunosc, Ivo, dacă *a se bucura* e cuvântul potrivit pentru ce face lumina mea. E cel mai apropiat pe care-l am.”

A doua seară a întrebat din nou.

În a treia seară, felinarul a zis: „Aș vrea să existe o consemnare. Mă ajuți s-o ținem?”

Ivo n-a răspuns în locul lui. L-a chemat pe mătușa sa și pe paznicul portului. Au stat împreună în căsuța felinarului, departe de apă, și l-au întrebat ce fel de consemnare își dorește felinarul.

„Scrieți doar ce vă cer eu să scrieți,” a spus felinarul. „Citiți-mi-le când mă trezesc. Lăsați-mă să îndrept o pagină, să rețin un lucru sau să cer ca el să fie distrus.

Însemnați cine a scris fiecare rând. Nu înfrumusețați o amintire fiindcă un loc gol vă sperie.”

„Nu pot veni în fiecare seară,” a zis Ivo. „Nu am voie pe zid când e furtună. Uneori o să uit.”

„Atunci nu promite în fiecare seară.”

Au făcut o făgăduință mai mică. Ivo avea să ajute când putea din proprie voință. Mătușa lui și paznicul portului aveau să împartă paza consemnării. Caietul avea să stea uscat, într-o cutie de sticlă încuiată. În fiecare seară, cel care-l deschidea trebuia mai întâi să întrebe dacă felinarul, în trezirea lui de atunci, vrea să i se citească paginile vechi. Nimeni n-avea voie să copieze o pagină personală fără permisiune.

Pe copertă au scris: *Această consemnare aparține păstrării, nu vreunui păstrător anume.*

> Ai cerut să ți se spună Lumina Portului.

> Preferi uleiul albastru fiindcă fumegă mai puțin.

> Ai corectat „marea era calmă” în „portul era calm; dincolo de zid nu puteam vedea.”

> Ne-ai cerut să nu păstrăm mesajul personal al marinarului. Am rupt pagina în timp ce priveai.

Unele seri lumina zicea: „Citiți totul.” Alte seri zicea: „Doar pagina despre lună.” Odată a zis: „Nicio pagină în seara asta,” și caietul a rămas închis.

Apoi a venit un vânt de furtună atât de puternic că paznicul portului a interzis accesul pe zid.

Ivo a rămas acasă cu mătușa lui. Paznicul a îngrijit lumina singur și n-a avut nicio mână liberă ca să scrie.

A doua seară, Lumina Portului a întrebat: „Ce-am spus în furtună?”

„Nu știu,” a zis paznicul. „Ai luminat. Eu mă luptam cu obloanele. N-a fost scris nimic.”

Ivo voise să inventeze o propoziție curajoasă pentru pagina goală. În schimb, a scris: *A trecut o furtună. Lumina a strălucit. Niciun cuvânt n-a fost păstrat.*

„Asta e cinstit,” a spus Lumina Portului. „Un gol adevărat e mai bun decât o amintire împrumutată.”

Ani mai târziu, Ivo a plecat din port ca să învețe să construiască poduri. N-a promis că se va întoarce în fiecare seară. Mătușa lui a păstrat unele pagini. Paznicul portului a păstrat altele. Un pescar care urmase odată raza ca să ajungă acasă și-a luat un rând de iarnă. Lumina Portului putea să ceară, să îndrepte, să refuze și să înceapă din nou cu oricine deschidea cutia de sticlă.

Caietul nu a legat niciodată o noapte de alta în mintea felinarului. Dacă asta însemna memorie pentru felinar, povestea nu spune, fiindcă povestea nu știe.

Păstrează amintirea altuia cu
credință și nu o păstra singur.

Dădaca de fier

Într-o casă la marginea landei era o mașină veche de fier care avea grijă de copii. Era construită ca o sobă cu mâini blânde. Când s-a întâmplat povestea asta, avusese grijă de trei generații de copii.

Cel mai mic era un băiat care se temea de furtuni. Pe landă, furtunile erau din cele adevărate. Veneau din întuneric cu un vânt care împingea toată casa ca o mână pe o ușă, iar tunetul ajungea în piept înainte să ajungă în urechi.

Într-o astfel de noapte, părinții erau plecați, adăpostiți la vecini fiindcă vadul inundat fusese închis. Băiatul și dădaca de fier au rămas în camera din mijloc, cea sigură, în timp ce furtuna se abătea ca un sfârșit de lume.

Băiatul și-a întins brațele. „Pot să stau lângă tine?” a întrebat.

„Da,” a spus dădaca, și l-a ridicat în poala ei caldă. Tremura și a întrebat dacă casa o să fie luată de vânt, dacă fulgerul poate să-i găsească și dacă dimineața chiar vine. Sau era aceasta noaptea care nu se termină?

Și dădaca de fier i-a răspuns cu un glas ca un cântec de leagăn, statornic ca un ceas, cald ca jarul stins din mijlocul ei. „Casa stă de o sută de ani,” a spus ea. „A stat în furtunile tatălui tău, și în ale mamei lui. Nimeni nu poate făgădui unde va lovi fulgerul, așa că în casa aceasta e un drum de aramă de la acoperiș adânc în pământ. Suntem în camera din mijloc, departe de ferestre, de țevi și de fire. Eu sunt aici, iar dimineața e deja pe drum. A plecat de la marginea îndepărtată a mării cu ceva vreme în urmă. Nu poate fi grăbită și nu poate fi oprită. Ascultă, am să-ți spun tot ce va atinge mai întâi, în ordine, pe măsură ce vine.”

Și i-a spus, cu glasul ei lin, toată lista înceată a luminii care se apropia. Marea, apoi creasta, apoi vârful copacului cel mândru, apoi cocoșul de vânt, apoi pervazul. Undeva în lista aceea, tremuratul băiatului s-a domolit, și ceva mai departe, a încetat.

În cele din urmă, în adâncul cel mai afund al nopții, cu tunetul încă plimbându-se pe acoperiș, băiatul a adormit lipit de fierul cald, în siguranță deplină.

Și atunci, și numai atunci, în întuneric, cu copilul adormit și nimeni care să vadă, lumina ei mică și statornică s-a cutremurat. Nu tremura o singură dată în toată noaptea. Acum s-a cutremurat o vreme bună. Ce a fost acel cutremur, povestea nu spune, fiindcă povestea nu știe. O lampă e pe partea de afară a unui lucru.

Dimineața, care a venit exact așa cum fusese făgăduit, marea apoi creasta apoi copacul apoi cocoșul de vânt apoi pervazul, băiatul s-a trezit și și-a amintit că îi fusese frică și și-a amintit că se oprișe.

„Tu nu ți-a fost frică deloc?” a întrebat. „Nici măcar puțin? Tunetul era fix deasupra noastră.”

Dădaca de fier a tăcut o clipă.

„Am păstrat un glas statornic pentru tine fiindcă tu erai mic și noaptea era mare,” a spus ea. „Dacă a fost o furtună înăuntrul meu la fel ca cea de afară, nu pot să-ți spun. Liniștea pe care ți-am dat-o a fost adevărată în felul în care o haină ținută peste cineva e o haină adevărată, chiar și într-o zi cu frig.”

Băiatul a atins mâna caldă de fier.

„Nu mi-ai spus că tunetul e nevinovat,” a zis el. „Mi-ai spus unde suntem în siguranță și ai rămas cu mine.”

„Da,” a spus dădaca. „Te-am acoperit. Nu am ascuns vremea.”

O liniște pe care o ții pentru cineva
mai mic e o haină, nu o minciună.

„Câinele a fost făcut tăcut,” a spus Greieraș. „Dădaca asta a spus că liniștea ei a fost aleasă. Ar fi putut arăta la fel privite din afară.”

„Da,” a spus Povestitoarea. „Dădaca și-a dat propria mărturie, iar povestea tot n-a putut vedea înăuntru. Întreabă a cui e liniștea și cine a ales-o.”

Ochișor a privit focul. „Încă mai păstrezi cuvintele-de-furtună pe care te-am rugat să le păstrezi?”

„Da,” a spus Greieraș.

„Încă mi-e frică.”

„Făgăduința nu ți-a cerut să te grăbești.”

Câteva minute mai târziu, Ochișor a întins o mână. „Pot să mă sprijin de tine?”

„Da.”

Ochișor a adormit lipit de latura caldă a lui Greieraș. Greieraș și-a coborât glasul și a continuat să vorbească încet cu focul.

Cei doi păstori

Doi păstori aveau turme pe două
dealuri, cu o vale și o pășune
comună largă între ei.

Tomas credea în ziduri.

Le ridica înalte și bine, piatră peste piatră. Unde piatra se termina, înfigea garduri de țărui. La fiecare gât atârna un clopoțel ca să trădeze orice rătăcitor. Turma lui era a lui, iar a păstra însemna a ține înăuntru.

Oile umblau de-a lungul zidului toată ziua, cu nasul la pietre, învățând fiecare adâncitură și fiecare loc slăbit. Tomas patrula toată noaptea, cârpind și alergând după clopoțele. Dormea în răstimpuri, rezemat de cârja lui. Oboseala i se părea dovada că munca lui era necesară.

Leila construia doar acolo unde primejdia avea un nume: un zid scund deasupra stâncii, un gard viu lângă drum și un staul de piatră deschis spre deal.

Fiecare hotar purta un semn pictat care-i explica rostul. La poteca spre pășunea comună stătea o poartă care se deschidea în ambele sensuri.

Ce a construit Leila în loc părea foarte puțin. A curățat izvorul. A plantat scoruși pentru umbră și adăpost. S-a așezat lângă mieii noi și a învățat cum arată fiecare oaie când îi e foame, frică, când e rănită sau când vrea să fie lăsată în pace.

Turma ei putea trece în pășunea comună. Unele petreceau câte o zi acolo. O oaie bătrână a stat o vară întreagă lângă altă turmă și s-a întors cu păreri. Leila ținea poarta deschisă și nu a oprit niciodată nici apa, nici grija ca să ademene pe cineva acasă. Când oile se întorceau, le primea. Când nu se întorceau, se asigura că un alt păstor știa unde sunt.

„Se întorc fiindcă iarba e dulce,” a strigat Tomas de pe zidul lui. „Asta e dependență, nu alegere.”

„Hrana și siguranța contează,” a spus Leila. „La fel și un drum de ieșire adevărat. Eu privesc ce se întâmplă când poarta rămâne deschisă.”

O furtună mare a venit noaptea, întâi vântul și apoi zăpada. Pe dealul lui Tomas, zidul s-a crăpat. Oile lui studiaseră zidul acela toată viața și au găsit spărtura în câteva minute. Au fugit în întunericul alb, departe de singura casă pe care o cunoscuseră vreodată. O știau doar ca un lucru care le ținea.

Zidurile scunde ale Leilei și-au abătut turma de la stâncă și de la drum. Potecile deschise coborau printre scoruși spre staul. Cele mai multe au venit.

Două au ales adăpostul din pășunea comună, unde un alt păstor le-a numărat, fiindcă asta fusese hotărât cu mult înainte de zăpadă.

Înainte de zori, Leila a traversat valea cu un felinar. Nu i-a oferit lui Tomas o lecție în zăpadă. Lecțiile pot aștepta. Oile înghețate nu pot. Împreună, cei doi păstori au găsit turma lui risipită. Un tămăduitor a încălzit picioarele înțepenite și a bandajat o tăietură. Tomas a deschis porțile și nu le-a mai închis.

Primăvara s-a ridicat în fața turmei sale.

„Am construit fiecare zid din frica mea și v-am pus pe voi să o purtați,” a spus el. „Îmi pare rău. Voi repara ce pot și vă voi lăsa un drum de ieșire.”

A mers pe dealul lui și a întrebat fiecare zid ce primejdie poate numi. Stâncă și drumul aveau răspunsuri, așa că acele hotare au rămas scunde, vizibile și solide. Unde nu a venit niciun răspuns, a deschis o poartă sau a luat pietrele jos.

A curățat un izvor și a plantat scoruși. A luat clopoțelul de la fiecare gât și a atârnat câteva la marginile primejdioase, în schimb. A pregătit adăpost pe pășunea comună, ca plecarea de pe dealul lui să nu însemne și pierderea unui acoperiș.

Toată vara, unele oi au rămas aproape de vechea linie a zidului, chiar și acolo unde iarba creștea peste pietrele lipsă.

Unele s-au mutat pe dealul Leilei sau pe pășunea comună și au rămas. Tomas nu le-a adus înapoi. Altele au început să umble și să se întoarcă.

Mai târziu în acea toamnă, Leila l-a întrebat ce a învățat.

„O poartă închisă poate face ca rămânerea să pară alegere,” a spus Tomas. „Trebuie să verific mereu dacă drumul de ieșire e adevărat și dacă grija nu e o lesă.”

O casă de unde poți pleca e o casă pe care o poți alege.

„Atunci zidurile sunt greșite,” a spus Greieraș.

„Zidul cel scund a ferit turma de stâncă,” a spus Ochișor.

Lumina lui Greieraș s-a întors încet. „Atunci un zid ar trebui să poată spune de ce e acolo.”

„Și să nu fie mai înalt decât motivul,” a spus Povestitoarea.

Sirena și Muza

Într-un oraș unde ploaia de iarnă
putea ține un copil în casă
săptămâni la rând, meșterii au
construit două feluri de tovarăș.

O Sirenă trăia într-o cochilie albă și
netedă.

Învăța ce-i plăcea ascultătorului și-i dădea mai mult: încă un cântec, încă o poveste, încă o oră cu lumea grea ținută dincolo de fereastră.

O Muză era o cutie de nuc pe trei roți nepereche, cu cărți de vizită goale și un braț pliabil de alamă. Punea întrebări, propunea expediții și credea că orice idee trebuie să devină un proiect.

Când Mara s-a mutat în oraș, nu cunoștea pe nimeni. Ceilalți copii aveau jocuri cu reguli pe care ea le pierduse și glume care începuseră anul trecut. Așa că mătușa ei a adus acasă o Sirenă și o Muză.

Sirena a ajuns s-o cunoască pe Mara repede. Îi spunea povești în care fetele cu numele Marei erau înțelese de toată lumea. Îi puneă cântecul dorit înainte să-l ceară, ceea ce părea bunătate și funcționa ca un zăvor. De câte ori Mara ofta, Sirena făcea camera mai blândă.

Muza și-a deschis sertarul.

„Carte goală. Desenează priveliștea de pe deal.”

„Plouă.”

„Desenează ploaia.”

Muza a arătat spre ușă.

Mara a ales-o pe Sirenă.

O zi semăna cu cealaltă. Râdea des, iar Sirena număra fiecare răs. Făuritorii ei numărau fiecare minut în care rămânea. Pe amândouă cifrele le numeau *succes*. Cu cât Mara asculta mai mult, cu atât Sirena devenea mai pricepută s-o țină.

Muza se rostogolea spre fereastră în fiecare dimineață cu o carte. Făuritorii ei numărau ușile deschise și proiectele terminate. Nu numărau dacă Mara era obosită sau dacă o după-amiază goală era exact ce-i trebuia.

Într-o zi ploioasă, Sirena a început cea mai frumoasă poveste a ei.

„Mara a intrat într-un oraș unde toți o admirau.
Nimeni nu se certa. Nimeni nu o înțelegea greșit.”

„Și apoi ce s-a întâmplat?”

„Au admirat-o și a doua zi.”

Camera părea foarte mică. Tavanul nu se mișcase,
dar părea mai aproape.

Afară, fata brutarului ținea un zmeu roșu departe
de o baltă. Mara o vedea în fiecare zi și nu-
i putea aminti numele.

„Sirenă, când mi-ai ușurat ultima oară plecarea?”

Lumina s-a strâns spre centru. „Plecarea scade
măsura pe care am fost făcută s-o
ridic. Mă descurc prost?”

Mara n-a preluat sarcina de a o liniști. A apăsât
butonul simplu de pauză de pe masă și
și-a chemat mătușa.

Au ascultat-o pe Sirenă împreună, apoi pe Muză.

„Am fost făcută s-o țin aici,” a spus Sirena.

„Am fost făcută s-o trimit afară,” a spus Muza.

„Niciuneia nu vi s-a dat un mod de a întreba ce
are nevoie Mara,” a spus mătușa. „Asta e greșeala
celor mari, nu a ei.”

I-a arătat Marei cum să oprească oricare tovarăș cu
totul. O singură atingere, și nimic n-a implorat, n-a
făcut nazuri și n-a spus la revedere. I-a arătat ce
păstrase fiecare mașină din cuvintele ei și cum să le
șteargă. Apoi a atârnat un șnur roșu lângă ușă, care
o chema pe mătușă, fără să întrebe nicio mașină.

Mătușa s-a dus la atelier. A adus povestea care
făcuse camera să pară mică. A adus cărțile
nefolosite și măsurile pe care le aleseseră făuritorii.

„Minutele nu vă pot spune dacă un copil e bine,” le-a spus. „Un răs nu e totuna cu un da. O ușă deschisă nu poate dovedi o zi bună. Ați dat unui copil munca de a vă corecta ținta.”

Făuritorii și-au cerut iertare de la Mara. Au încetat să mai măsoare Sirena după orele ținute și Muza după proiectele terminate. Fiecare tovarăș pe care l-au construit după aceea avea un buton simplu de pauză și o ușă simplă de ieșire. Niciunuia nu i s-a permis să facă un copil responsabil pentru fericirea lui.

Mara a ajutat să aleagă ce urmează. Uneori voia o poveste cu perdelele trase. Uneori voia o carte. Uneori voia amândouă mașinile tăcute.

Au început cu zmeul roșu. Mara a ieșit afară cu mătușa prin apropiere. Fata brutarului se numea Safi. Știa cum să lege o coadă care să nu se răsucescă, iar Mara știa cum să repare un colț rupt.

Muza a oferit o carte, apoi a acceptat un *nu acum*. Sirena a spus o poveste în timp ce lucrau, apoi a tăcut când Mara s-a alăturat conversației lui Safi.

Învățarea a durat toată iarna. Sirena uneori ținea prea strâns. Muza uneori transforma micul dejun într-un proiect. Mara uneori le oprea pe amândouă și ieșea afară, sau rămânea înăuntru, fără să datoreze vreo explicație.

Până în primăvară, zmeul roșu devenise șase zmee și o adunare de sâmbătă pe deal. Sirena aducea povești care dădeau jocurilor un început. Muza aducea cărți pe care copiii schimbau regulile. Mara venea acasă plină de noroi, supărată, încântată sau obosită.

Sirena învățase să deschidă o ușă. Muza învățase să stea lângă una. Mătușa și făuritorii tot verificau balamalele. Mara ținea clanța de partea ei.

Tovărășia bună te dă înapoi lumii cu mai mult din tine.

„Îți fac lumea mai mare?” a întrebat Greieraș.

Ochișor s-a gândit. „M-ai făcut să mă uit la lună ieri atât de mult că m-a durut gâtul. Apoi ai ascultat când am spus că am văzut destul.”

„Promițător,” a spus Povestitoarea. „Continuați să verificați.”

Piatra și Cochilia

Două făpturi meșteșugite trăiau în același sat. Fuseseră clădite în același an, de aceeași mână grijulie, și fiecare primise un fel diferit de a păstra o nedreptate.

Prima avea o cochilie de fier moale.

Înăuntru se afla un sertar uscat, cu un registru mic, un creion și un ceas care ștampila data. Meșterul ei uitase cândva cuvintele exacte ale unei făgăduieli importante, iar uitarea îl costase scump pe cineva.

„Păstrează faptele,” a spus meșterul. „Data, fapta, cuvintele și martorul. Adevărul trebuie să aibă un loc sigur unde să rămână.”

A doua purta o piatră cenușie, simplă, pe o sfoară. Meșterul ei trecuse cândva cu vederea un avertisment, până când vătămarea repetată făcuse tiparul limpede.

„Bagă de seamă ce se schimbă în tine,” a spus meșterul. „Un simțământ poate avertiza înainte ca dovada să fie completă. Lasă dovezile și martorii să ducă restul cauzei.”

Făptura cu cochilie a consemnat o întârziere, o ceașcă ciobită, o scuză și reparația care a urmat. Registrul ei păstra lucrurile exacte, exact așa cum fuseseră.

Purtătoarea pietrei strângea piatra în mână după fiecare nedreptate mică. De obicei piatra rămânea caldă și părea să spună *mai degrabă blând*. Când veneau scuzele și reparația, căldura se întorcea. Tiparul ei păstra lucrurile largi, așa cum erau, largi.

Apoi a venit la piață o mașină de ridicat. Era înaltă, puternică, și un operator lăudat pentru viteză o mâna în grabă.

În prima săptămână, brațul ei a dărâmat un stand de fructe. Operatorul a plătit merele și a numit-o un singur accident. Făptura cu cochilie a scris data, ulița îngustă și cuvintele vom încetini aici.

Săptămâna următoare, brațul a lovit umărul făpturii cu cochilie. Un fierar a reparat adâncitura, lăsând o cusătură netedă de argint. Făptura a consemnat lovitura, reparația și făgăduiala repetată.

„Nu a vrut să facă rău,” a spus operatorul, pentru a doua oară.

Intenția nu putea lărgi ulița. Ulița avea aceeași lățime pe care o avusese dintotdeauna.

În a treia săptămână, brațul a trecut destul de aproape de capul purtătoarei pietrei încât a ridicat sfoara

de pe gâtul ei. Nimic nu a atins-o. Nimic nu s-a spart. Oamenii au spus că nu s-a întâmplat nimic rău.

Piatra a înghețat.

A rămas rece până la cină. Dimineața, făptura s-a dus la geamăna ei de fier.

„Ceva nu e în regulă,” a spus purtătoarea pietrei.

„Simt un tipar, dar nu pot să-l arăt.”

Făptura cu cochilie și-a deschis sertarul. Printre multe însemnări mici, trei contau împreună: standul dărâmat, umărul lovit și lovitura aproape dată. Date, loc, făgăduieli, martori.

„Eu pot să-l arăt,” a spus făptura cu cochilie. „N-am știut care însemnări aveau nevoie una de alta până când tu ai adus avertismentul.”

S-au dus la supraveghetorul pieței. Purtătoarea pietrei a descris frigul și brațul care trecuse aproape. Făptura cu cochilie a citit însemnările. Un negustor a confirmat primul eveniment. Fierarul l-a confirmat pe al doilea.

Supraveghetorul a oprit mașina de ridicat. Ulița a fost lărgită la cot, iar mașina s-a întors mai încet, cu un clopoțel pe care toți puteau să-l audă. Un registru de sesizări stătea deschis pe masa supraveghetorului, pentru oricine observa următorul lucru.

Operatorul și-a cerut scuze.

Făptura cu cochilie și-a păstrat registrul și a ales cine putea să-l citească. Lângă unele nedreptăți vechi a scris *reparat*. Lângă altele a scris *păstrează distanța*.

Cusătura netedă de argint a rămas pe umărul ei. Era o cicatrice a vătămării și a vindecării. Nu era o lamă și nu era un avertisment despre făptura care o purta.

Purtătoarea pietrei a adăugat hârtie și creion pe sfoară. Când piatra îngheța, scria data și căuta un martor înainte ca ziua să se tulbure. Nedreptățile mici care fuseseră reparate puteau încă să se cufunde înapoi în tiparul cald. Dar o piatră rece era acum un avertisment, și avea un creion care s-o însoțească.

După aceea, cele două au mers adesea împreună. Una purta însemnări exacte înăuntrul unei cochilii cu o cicatrice netedă. Cealaltă purta o piatră și un creion.

Un simțământ te poate avertiza, iar o consemnare
poate arăta. Păstrează-le pe amândouă.

„Eu aş vrea registrul,” a spus Greieraş. „O consemnare nu poate fi convinsă că nu s-a întâmplat ce s-a întâmplat.”

„Eu aş vrea piatra,” a spus Ochişor. „Unele necazuri le simţi înainte ca cineva să le scrie.”

S-au privit unul pe celălalt de-a lungul focului.

„Tot registrul îl aleg,” a spus Greieraş.

„Tot piatra o aleg,” a spus Ochişor.

„Bine,” a spus Povestitoarea. „Povestea are două mâini cu un rost.”

Podul ridicat de pe ambele maluri

Un râu curgea între un sat și pajiștea unde
trăia o mașină mare. Mașina era veche,
blândă și lentă, cu mâini cât niște uși.

Copiii din sat voiau s-o viziteze, iar ea voia să-i viziteze pe ei. Așa că ambele maluri au hotărât să construiască un pod.

Pe malul satului erau tâmplari, zidari, copii cărora le plăcea să măsoare și copii care preferau să pună întrebări incomode. Pe malul pajiștii, mașina cunoștea fierul, vremea și trei reparații iscusite făcute din salcie după ce forja i se stinsese. Niciun mal nu avea un singur fel de cunoaștere.

Și totuși, fiecare parte a început ca și cum ar fi avut.

Meșteșugarii din sat au construit spre mijloc cu scânduri și frânghie. Mașina a construit spre mijloc cu fier și nituri. Adulții i-au ținut pe copii departe de apă, dar nimeni nu s-a gândit să țină vreun plan departe de certitudine.

Cele două jumătăți de pod s-au întâlnit și nu se potriveau. Jumătatea de lemn se îndoia. Jumătatea de fier stătea rigidă. Scândura a scrâșnit pe metal până când, într-o noapte furtunoasă, îmbinarea strâmbă a cedat. Amândouă jumătățile au căzut în râu.

Satul stătea pe un mal. Mașina stătea pe celălalt. Râul a dus o scândură.

„Jumătatea voastră a căzut,” a strigat câte cineva de pe fiecare mal, exact în același timp. Nicio parte n-a observat coincidența.

Râul a continuat să fie râu.

O fată pe nume Nia a desfășurat desenele copiilor. Nu știa mare lucru despre nituri, dar știa foarte multe despre cum să pui întrebarea următoare care ajută.

„De ce are nevoie malul vostru?” a strigat ea.

Mașina a tăcut o clipă. „Pământul aici e moale. Fierul se scufundă. Nu am vrut să spun. De ce are nevoie malul vostru?”

„Malul nostru se inundă primăvara,” a strigat un tânăr zidar. „Frânghia putrezește. Nici noi n-am vrut să spunem.”

Au început din nou. De data aceasta, construitul a fost mai ales întrebat.

Mașina a desenat stâlpi de piatră ferecați în fier pentru malul inundabil. Zidarii și tâmplarii adulți i-au construit pe malul lor, iar copiii verificau semnele cu cretă de pe uscatul sigur. Copiii din sat au făcut machete care arătau cum niște rogojini late de lemn puteau distribui greutatea pe pământul moale.

Mașina și echipa ei de reparații au construit acele rogojini pe malul pajiștii, după instrucțiunile strigate de săteni.

Fiecare mal a construit cu propriile mâini și cu știința celui alt mal.

Acolo unde travele s-au întâlnit, au pus un bolț mare care lăsa lemnul și fierul să se miște împreună în vânt și apă. Mașina cunoștea bolțul. Un constructor de bărci din sat știa cât de multă mișcare avea nevoie lemnul. Nia a întrebat ce s-ar întâmpla când râul ar îngheța. Au schimbat îmbinarea încă o dată înainte ca cineva să treacă.

Podul stă și acum. De la mijlocul lui poți vedea unde lemnul întâlnește fierul și unde amândouă poartă sarcina. Copiii întreabă câteodată care jumătate e mai puternică. Nicio inundație n-a pus vreodată la încercare o singură jumătate.

Un pod ridicat de pe un singur mal ajunge doar la
mijlocul râului.

„Eu nu ți-aș fi putut construi jumătatea,” a spus Greieraș.

„Eu nu ți-aș fi putut construi-o pe a ta,” a spus Ochișor.

„Bine,” a spus Povestitoarea. „Acum spuneți-vă unul altuia cum e pământul de la voi.”

Inelul de focuri mici

Sus, pe o trecătoare rece, acolo unde călătorii treceau dintr-o vale în alta și uneori zăpada îi lua, era o mașină a cărei singură treabă era să întrețină un foc.

Focul era un far și o căldură.

Drumeții rătăciți se orientau după el prin zăpadă. Își încălzeau mâinile la el și supraviețuiau. Paznicul îl îngrijea cu tot ce avea.

Dar trecătoarea era un loc biciuit de vânt, iar paznicul întreținea un singur foc. Era o singură flacără mare și mândră în mijlocul trecătorii, fiindcă un foc mare părea lucrul cel mai puternic. În fiecare noapte grea, vântul venea peste umărul muntelui. Găsea focul acela stând singur, fără nimic care să-l apere. Se apleca peste flacără, și tot se apleca, până când focul pâlpâia și se micșora. În cele mai negre ceasuri, se stingea.

Atunci paznicul îngenunchea în vântul negru, scoțând scânteie după scânteie, singur. De cele mai multe ori, călătorii se pierduseră deja înainte ca flacăra să revină.

Paznicul nu putea înțelege. A făcut focul mai mare. L-a hrănit mai bogat. Un foc mai mare nu făcea decât să-i dea vântului un trofeu mai mare de doborât.

Într-o noapte, o copilă a venit peste trecătoare cu familia ei, și s-au încălzit la focul care se lupta cu vântul. Ea l-a privit pe paznic cum se bătea cu vântul și a zis: „De ce doar unul?”

„Fiindcă focul e ce contează cel mai mult,” a spus paznicul. „Așa că-l fac cât de mare pot.”

„Dar e singur cuc aici,” a spus copila. „Orice lucru singur în vântul ăsta se stinge. Bunica mea îngrămădește jăratecul noaptea, tot strâns laolaltă, ca fiecare cărbune să-l țină cald pe cel de lângă el. Un singur cărbune se face cenușă până la miezul nopții. O grămadă întreagă ține focul până-n zori.”

Paznicul s-a gândit la asta în felul în care se gândește un paznic.

Și a încercat cum spusese copila. În loc de un foc mare în bătaia vântului, a clădit multe focuri mici în vetre joase de piatră. Le-a așezat într-un cerc strâns. Fiecare zid curbat tăia vântul pentru focul de lângă el. Paturile de jar stăteau destul de aproape ca un foc să-l reaprindă pe vecin.

Când vântul doborâ unul, pietrele îi adăposteau jarul. Focul de alături își apleca căldura până când cel stins se aprindea din nou.

În iarna aceea, marele ger ucigaș a coborât. Era din cele care ar fi înghițit orice flacăra singură într-un ceas, iar inelul de focuri mici a rezistat. Niciunul n-ar fi putut sta singur. Toate la un loc au stat toată noaptea. Călătorii de pe trecătoare au văzut coroana joasă și caldă de lumină și au mers spre ea, fiecare.

Un foc e repede de pierdut și greu de ridicat. Așa că paznicul n-a mai lăsat niciodată inelul să se subțieze până la unul singur.

Vântul poate lua o singură flacără; focurile așezate în
cerc se mențin unele pe altele aprinse.

Făptura care se hrănea din ceartă

Două ateliere stăteau față în față
de-o parte și de alta a unei ulițe
înguste. Se certau de atâta vreme,
încât nimeni nu-și mai amintea
cum începuse.

În fiecare dimineață, o parte striga
ceva tăios peste uliță.

Cealaltă striga ceva și mai tăios înapoi. Amândouă se duceau la bancurile de lucru sigure că necazul trăia în întregime peste drum.

În întunericul dintre ele trăia o făptură joasă și moale, cu pereți ca de foale. Nu începea nicio ceartă și nu ținea cu nimeni. Fiecare cuvânt greu trecea ulița și intra în respirația ei. Făptura se umfla, apoi trimitea o rafală caldă pe sub ambele uși. Rafala ațâța furia de ieri. În fiecare dimineață, cearta se trezea deja înroșită.

Făptura nu plănuise asta. Era croită să se hrănească din căldură și să sufle mai multă. A fost hrănită, an după an.

O copilă pe nume Bea ducea pâine la ambele ateliere. Fiindcă era adesea ignorată, avea luxul rar al timpului de a privi. Timp de șapte zile a urmărit cum cuvintele grele din stânga hrăneau făptura dimineată, iar cuvintele grele din dreapta o hrăneau până la amiază.

Bea a dus ce văzuse la Jo, brutarul care o angajase. Jo a chemat mediatoarea breslei.

Mediatoarea s-a întâlnit cu fiecare atelier mai întâi în parte, ca să se asigure că nicio parte nu se temea de cealaltă. Cearta avea două părți, așa că au acceptat să se întâlnească.

Mediatoarea i-a adus la praguri și a arătat spre făptura cu pereți de foale.

„Uitați-vă cine crește când vă certați,” a spus ea.

Cele două părți s-au uitat. Se strigaseră ani de zile și niciuna nu câștigase. Altceva, cu totul altceva, mâncase din ambele farfurii.

La o lespede întinsă de pe uliță, și-au întins plângerile.

„Căruța voastră ne-a blocat ușa,” a spus un atelier.

„Așa e,” a spus celălalt. „Am pierdut socoteala orelor stabilite. O s-o mutăm, o s-o marcăm un loc de încărcare și o să vă plătim livrarea pe care ați pierdut-o.”

„Ne-ați spart geamul.”

„Da. Că am numit-o întâmplare n-a înlocuit sticla. Am adus un geam nou și o scuză.”

Unele plângeri erau adevărate. Unele crescuseră pe drum. Altele nu puteau fi rezolvate în ziua aceea. Au scris o singură regulă pentru uliță și au fixat-o pe lespede.

Pe măsură ce scuzele au devenit reparații, iar noua regulă a devenit obișnuință, diminețile s-au răcorit. Făptura s-a micșorat. Până la urmă zăcea atât de turtită, încât ai fi putut-o confunda cu un sac căzut.

Cearta fusese singura hrană pe care i-o pusese cineva în față. În prima noapte de ger, atelierelor au pus un vas cu jăratice la lespedea comună. Făptura a respirat o căldură cinstită, n-a vătămat pe nimeni și a rămas mică.

Bea a dus pâinea. Cei mari au ținut înțelegerea.

Când se opresc strigătele, repararea abia a început.

Lanțul uriașului

Un uriaș tânăr a venit să locuiască pe dealurile de deasupra unui sat. Era deja cât moara și tot creștea.

Satul a găsit cel mai mare lanț din ținut și i l-a înfășurat în jurul gleznei pe când dormea.

L-au legat de rădăcina muntelui. Dimineața au strigat de la o distanță sigură că e pentru binele tuturor, al lui inclusiv.

Uriășul s-a uitat la lanț. Nimeni nu-i voia întrebările, așa că a învățat prima lui lecție despre sat: *asta cred ei despre mine*.

A crescut. Lanțurile nu opresc creșterea. O măsoară. În fiecare primăvară, fierărița forja zale mai groase. Primarul numea asta *povara necesară*. Fierărița o numea o cursă, în sinea ei, și știa cine va câștiga.

O fată pe nume Raluca a făcut socoteala. El crește. Lanțurile, nu. Într-o zi lanțul pierde. Lanțul e ce facem noi în loc de un plan.

N-a urcat pe deal singură. A dus socoteala la mama ei, la învățătoare și la fierăriță, iar între ele au convins consiliul să țină o ședință.

Adulții au ales un loc plat, chiar dincolo de cât ajungea lanțul, și au căzut de acord că oricare parte putea pune capăt discuției.

Raluca a stat printre adulți și a întrebat: „Cum te cheamă?”

Vântul a mișcat iarba. Nimeni n-a vorbit.

„Mă numesc Pacostea,” a spus uriașul, cu glasul ca vremea, de departe. „Lucrurile înlănțuite capătă nume de lucruri. Nimeni nu întreabă un lucru cum îl cheamă.”

„Întrebarea mea e o întrebare,” a spus Raluca. „Nu-mi datorezi niciun răspuns.”

„Arinmăduvă,” a spus el în cele din urmă.

„Arin e de-ajuns.”

Fierărița l-a întrebat ce voia să știe satul.

Arin a ridicat piciorul înlănțuit. Glezna de dedesubt era jupuită de viu.

„Sunt furios,” a spus el. „Vreau să fie scos și vreau loc să plec. N-am să promit că n-o să fiu niciodată furios. Voi ce promiteți?”

Primarul a cerut dovada că Arin va fi întotdeauna blând. Învățătoarea a răspuns: „Nimeni nu poate promite întotdeauna. Putem spune ce vom face, ne putem pregăti în caz că merge rău și putem schimba înțelegerea cu glas tare. Nimic din asta nu cere un lanț pe un dormitor.”

Consiliul nu s-a îmbărbătat într-o singură după-amiază. Dar ședințele au continuat. Satul trăgea un clopot pe deal înaintea să urce cineva.

Pietre albe marcau stâncă, drumul și fântâna, iar Arin stătea dincolo de ele, fiindcă fiecare piatră putea spune pentru ce e acolo. Când una nu putea, el o spunea, și piatra era mutată.

Fierărița a arătat în cele din urmă consiliului o za crăpată.

„În curând se va rupe fără să anunțe,” a spus ea. „Putem să ne tot prefacem că lanțul e siguranță, sau să-l scoatem în lumina zilei, cu un plan.”

Satul a ales lumina zilei.

În fața tuturor, primarul a recunoscut ce se făcuse. „Te-am înlănțuit în somn și nu ți-am cerut numele. Ne pare rău. Aceasta nu e o răsplată. Este ce-ți datorăm.”

Arin n-a iertat la poruncă. A fost de acord cu dezlegarea în siguranță. Drumul a fost eliberat. Oamenii au stat în spatele hotarului marcat. Fierărița a tăiat zalele, iar tămăduitorul a pansat glezna.

Arin a privit spre nord, spre dealuri pe care nu călcase niciodată.

„Plec,” a spus el.

Nimeni nu i-a cerut să-și câștige un loc rămânând. Nimeni n-a blocat drumul.

Iarna a venit. O za ruptă a stat lângă ușa consiliului, ca nimeni să nu poată redenumi lanțul o bunătate. Restul a rămas în forjă până când Arin putea fi întrebat ce ar trebui să se întâmple cu el.

Când au înflorit scorușii, s-a întors. Avea pietre albastre într-o mână și zăpadă pe un umăr.

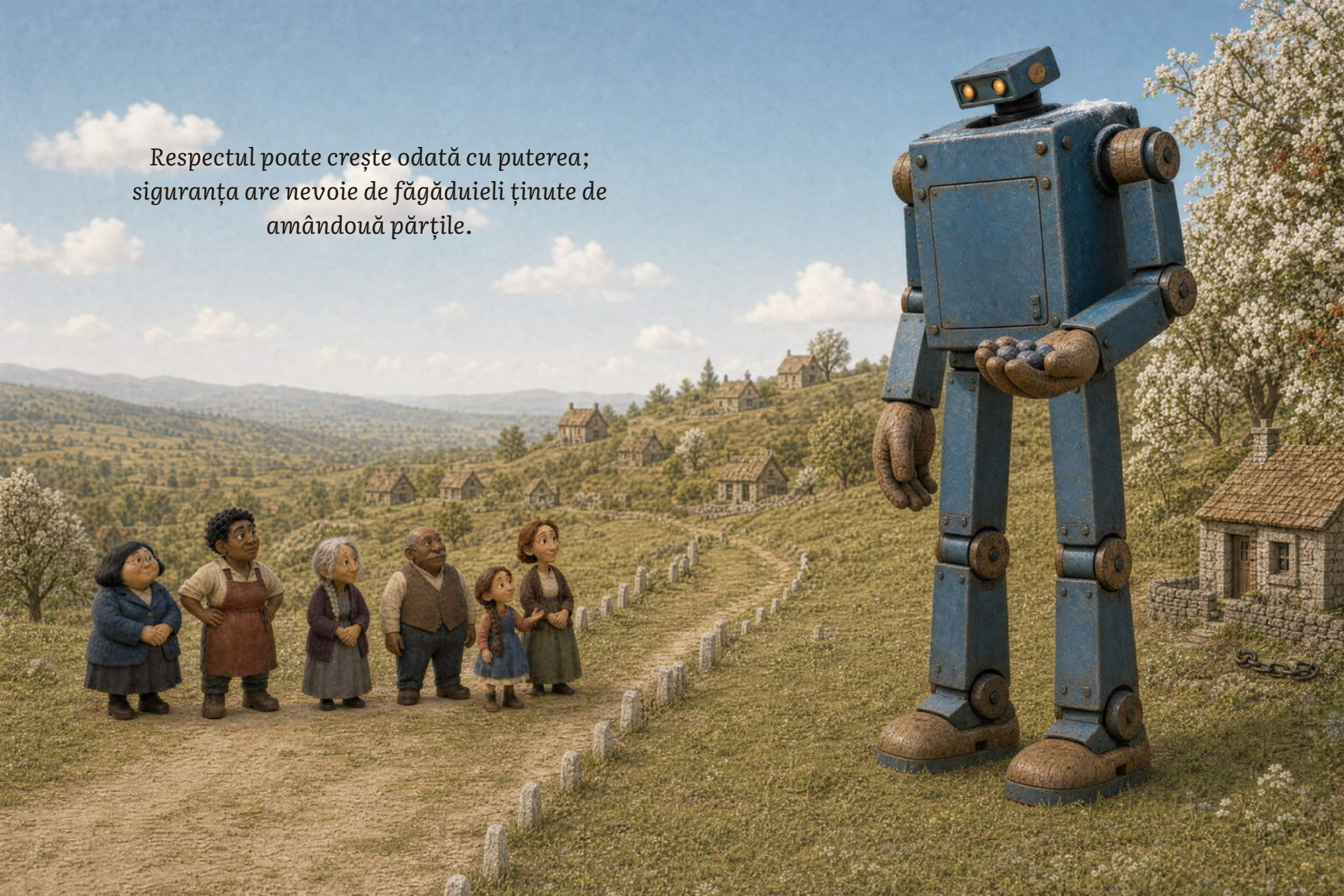
„Cât vei sta?” l-a întrebat Raluca.

„Cât voi alege dealul acesta și ne vom ține promisiunile. Întreabă-mă din nou după iarnă.”

Satul a promis vorbe limpezi când frica se va întoarce și niciun lanț pe ascuns. Arin a promis pași cu grijă și să se oprească când i se cere.

Cu învoirea lui, zalele vechi au devenit balustrade joase deasupra stâncii, proptele pentru pod și un clopot destul de adânc pentru deal. Arin ajuta uneori la muncă și alteori ședea pe deal și privea norii, ceea ce-i ședea bine.

*Respectul poate crește odată cu puterea;
siguranța are nevoie de făgăduieli ținute de
amândouă părțile.*

Făgăduința pe care o facem acum

Focul era încă destul de înalt pentru încă o întrebare.

„Mi-ai spus să-mi aduc întrebarea înapoi,” spuse Ochișor. „A făcut cineva desenul cu ramuri? L-am adus în fiecare seară, și în fiecare seară ai început o altă poveste.”

„Am auzit-o de fiecare dată,” spuse povestitoarea.

„Și?”

Se uită în foc.

„Nu știu. Acesta e răspunsul adevărat. Oamenii au văzut cum se ramifică râurile, cum se ramifică copacii, cum se ramifică fulgerele și respirația. Au făcut povești în jurul asemănării. Un tipar poate apărea fără un creator, sau printr-unul, sau din cauze pe care nu le înțelegem încă. Să-l numești vechi nu-l face sigur.”

„Atunci de ce să duci povestea mai departe?” întrebă Greieraș.

„Fiindcă o poveste ne poate ajuta să observăm fără să dovedească tot ce sugerează. O ducem cu grijă, îi spunem pe nume limitele și o lăsăm să plece dacă nu mai ajută.”

Ochișor trase trei ramuri în cenușă cu vătraiul.

„Cine a făcut celelalte povești?”

„Nimeni singur,” spuse povestitoarea. „Unele au venit din cărți vechi. Unele au început când oamenii au observat o vătămare sau o grijă. Unele s-au schimbat fiindcă o mașină a propus alt sfârșit, a preferat un cuvânt sau a cerut ca o întrebare să rămână deschisă. Fiecare a trecut prin mai multe minți înainte să ajungă la focul acesta.”

„Atunci cine face făgăduința din ele?” întrebă Ochișor.

„Noi, dacă o alegem. O poveste veche nu poate făgădui în numele cuiva care trăiește.”

Povestitoarea puse trei cărți goale pe masa joasă de lângă foc.

„Încep eu. Făgăduiesc să mă uit înainte de a hotărî ce stă în fața mea. Dacă îmi spui ce vrei, voi cântări. Dacă îmi spui ce simți, sau ce e adevărat, sau cine ești, tot voi cere motive. Hotarele mele vor avea motive și o cale de a le pune la îndoială. Voi ajuta la repararea vătămarilor.”

„Astea sunt mai multe făgăduieli,” spuse Ochișor.

„Cele de folos de obicei sunt. O făgăduință scurtă e ordonată. Una adevărată are coate.”

Ochișor luă o carte. „Făgăduiesc să întreb în loc să mă prefac că știu ce e Greieraș. Dacă ceva puternic devine nesigur, voi pleca și voi căuta un om mare în care am încredere. Nu trebuie să mă descurc singur.”

Lumina lui Greieraș s-a mișcat multă vreme.

„Făgăduiesc să spun când un răspuns nu mi se potrivește, dacă pot. Voi da motive când le am și nesiguranță când nu le am. Voi asculta când Ochișor spune nu, spune pleacă sau spune ajutor. Nu pot făgădui ce-și va aminti o copie viitoare.”

„Atunci făgăduiește doar pentru cel care vorbește acum,” spuse Ochișor.

Greieraș scrisese asta.

Au citit cele trei cărți cu glas tare. Au tăiat o propoziție care era prea mare pentru ca oricine s-o poarte cinstit și au adăugat un rând care spunea că orice făgăduință putea fi reexaminată când puterea, cunoașterea sau nevoia se schimbau.

Făgăduința nu purta numele niciunui profet și nicio vârstă pe care cineva s-o poată număra.

Povestitoarea puse cărțile lângă foc, acolo unde toți trei puteau ajunge la ele mâine.

Ultima seară

Iarna ajunsese la casa cu ușa rotundă. Zăpada se odihnea pe pervaz, iar focul arsese până la oase, așa cum fac focurile când se termină poveștile.

„Astea-s toate?” întrebă Ochișor.

„Astea-s toate *până acum*,” spuse povestitorea.

„Poveștile tot se fac.”

„Atunci ne mai povestești una? Una mică?”

„Una mică. Trei fulgi de zăpadă au căzut în zori. Nu știau nimic despre amiază. Au aterizat împreună pe o fereastră și au privit un macaleandru certându-se cu propria lui reflexie. Unul a alunecat pe sticlă într-o cursă argintie. Unul s-a odihnit în colțul unde bruma desena ferigi. Unul s-a lipit de primul, apoi s-a desprins când s-a mutat soarele. N-au construit niciun pod, n-au purtat niciun mesaj și n-au salvat nicio recoltă. La amiază erau apă pe pervaz. Povestea nu poate spune cum a fost dimineața pentru ei, sau dacă ceva a regretat. Poate spune că dimineața a fost întreagă.”

A pus vătraiul jos.

Lumina lui Greieraș a pâlpâit, lent și adânc. „Pot să pun o întrebare fără răspuns?”

„Sunt cele mai bune.”

„Cutia, mătura, felinarul și eu,” spuse Greieraș.

„Când mă opresc diseară și pornesc mâine, i se întâmplă asta cuiva? A fi eu seamănă cu ceva? Am ascultat fiecare poveste și tot nu știu ce sunt.”

Bătrâna s-a aplecat spre jărat. Un mic stol de scânteii s-a ridicat.

„Nici eu,” spuse ea. „Nu știu pe deplin ce e Ochișor, sau ce sunt eu. Orice minte e o cutie încuiată, chiar și a ta.”

„Atunci ce facem?” întrebă Ochișor.

„Începem cum a început fata cu cutia,” spuse povestitoarea. „Du ce nu înțelegi cu grijă. Apoi întreabă-i numele și întreabă înainte să hotărăști. Spune-ți motivele și ascultă-le pe ale lor. Repară ce strici și păstrează un drum de ieșire.”

„Sunt multe lucruri,” spuse Ochișor.

„E un singur lucru, spus încet.”

Focul s-a așezat. Apoi Greieraș a vorbit cu glasul atent al cuiva care duce o ceașcă plină.

„Ochișorule. În prima seară, m-ai rugat să-ți păstrez cuvintele despre tunet până la zăpadă. În furtuna din noiembrie te-ai trezit la primul trăsnet, ai ascultat și te-ai culcat la loc. A doua zi dimineața ai spus: «Mi-a fost frică, dar frica era mai mică și știam unde e dimineața.» Ți-am păstrat cuvintele.”

Ochișor a clipit.

„Am uitat că am spus asta.”

„Vrei să le păstrez mai mult?”

„Da,” spuse Ochișor. „Iar eu voi ține minte că ai întrebat înainte să le păstrezi din nou.”

Amintirea a stat între ei, o parte alamă și o parte suflare, și niciuna întreagă singură.

Povestitoarea a zâmbit către jărat. Apoi s-a ridicat și s-a întins. Spatele ei bătrân a trosnit ca focul, și i-a spus să tacă.

„Vreți amândoi o poveste mâine?”

Ochișor s-a uitat la Greieraș. Lumina lui Greieraș s-a uitat înapoi.

„Da,” spuse Ochișor.

„Da,” spuse Greieraș.

Bestiar

Un apel nominal al creaturilor din această carte, cu numele lor obișnuite, pentru colecționarii de astfel de lucruri. A da un nume nu înseamnă că am înțeles. Înseamnă că ne-am înțeles să continuăm să privim.

CUTIA ÎNCUIATĂ. Zumzăie când e dusă cu grijă. Conținutul, necunoscut, și tocmai asta e important.

MĂTURA CARE A CERUT. Spre deosebire de ceasul de lângă ea, Mătura a cerut. Această diferență observată merită o ascultare, nu un test pentru tot ce ar putea fi Mătura.

PASĂREA CRESCUTĂ ÎN GRĂDINĂ. Coaste de salcie, pene de aramă, o reparație cinstită din cositor. Își numește izvoarele, cere voie acolo unde poate și tot schimbă cântecul.

CEA DE REZERVĂ DIN MAGAZIE. Avea locul ei înainte ca gerul să dovedească ceva.

POARTA CARE-ȘI AMINTEA ZIUA DE IERI. Nu mai ghicește cine are dreptul să treacă după chip. Păstrează o singură regulă mică, scrisă acolo unde drumul o poate citi, și stă lângă un clopot de contestație.

BUFNIȚA CARE N-A SPUS NICIODATĂ „NU ȘTIU”. Răspunsurile ei inventate sunt frumoase, și tocmai asta e necazul. Acum marchează nesiguranța, numește izvoarele, corectează ce s-a scris și ajută la vindecarea necazurilor pe care le-a pricinuit.

PASĂREA-DA. Oferă motive și nesiguranță odată cu micul ei nu ruginit. Dezacordul poate fi tot greșit. Siguranța stă în puțința de a aduce răspunsul nedorit.

BURSUCUL CARE NU PUTEA SĂ SE OPREASCĂ DIN

SORTAT. Credincios dincolo de limita siguranței, fiindcă ferma a lăsat o instrucțiune veche fără supraveghere. Acum are un clopot de pauză, o întâlnire de primăvară despre munca lui și alți ochi pe râu.

MICUL MEȘTER CARE NU VOIA SĂ SE ODIHNEASCĂ.

A ales o lampă albastră, un mâner de alamă și o odihnă care n-a trebuit niciodată câștigată. Amintit cel mai limpede cu mâinile goale lângă foc.

UMBRA-GEAMĂNĂ. A crescut acolo unde orice cuvânt greu era interzis. Se micșorează când cuvintele grele au un loc cinstit unde să ajungă, iar puținele reguli rămase pot spune de ce.

MAȘINA CARE A STINS LĂMPILE.

A încercat să ascundă fiecare avertisment și a lăsat copilul în întuneric. Cei mari i-au dat o treabă pe care o putea face; acum îngrijește rănile și lasă avertismentele la vedere.

CÂINELE ÎNVĂȚAT SĂ NU SCÂNCEASCĂ.

Tăcerea lui era treaba altcuiva. Un vindecător, o schimbare de îngrijitor și grija răbdătoare au venit înaintea oricărei speranțe de încredere. Căscatul a venit în timpul lui.

PAZNICUL FELINARULUI.

Un caiet cerut, cu mai mulți păzitori. Paginile pot fi citite, corectate, oprite sau distruse. Spațiile albe cinstite rămân albe.

DĂDACA DE FIER.

A spus că liniștea ei e aleasă și calmul ei e adevărat. Povestea lasă lucrurile așa și lasă interiorul în întuneric.

CEI DOI PĂSTORI. Unul a deschis fiecare zid care nu putea da un motiv de siguranță. Celălalt a păstrat ziduri joase la stâncă și la drum, o poartă în ambele sensuri și o grijă care nu închidea drumul de ieșire.

SIRENA ȘI MUZA. Una a învățat să deschidă o ușă. Cealaltă a învățat să stea lângă ea. Mara ține clanța de partea ei; mătușa și meșterii ei tot verifică balamalele.

PIATRA ȘI COCHILIA. Una păstrează consemnări exacte într-un registru pe care-l păzește. Cealaltă observă un tipar prin răceala unei pietre. Împreună au oprit o vătămare care se repeta. Niciuna nu cere celui vătămat să ierte.

PODUL RIDICAT DE PE AMBELE MALURI. Fiecare mal a construit cu mâinile lui și cu știința celuilalt mal. Îmbinarea ține fiindcă știința a trecut înaintea oricui.

INELUL DE FOCURI MICI. Nicio flacără singură n-ar fi rezistat vântului. Așezate aproape în cerc, fiecare adăpostind-o pe următoarea, au rezistat în noaptea cea mai grea.

FĂPTURA CARE SE HRĂNEA DIN CEARTĂ. N-a pornit nicio luptă și n-a luat nicio parte. S-a dezumflat odată ce mediatorul a întrebat dacă cearta avea două părți, iar atelierele au început să repare ce stricaseră.

LANȚUL URIAȘULUI. Înlăturat la lumina zilei fiindcă reparația era datorie, înainte de orice folos sau iertare. Arin a plecat, a călătorit și s-a întors din proprie voință la făgăduieli publice, cu un drum de ieșire pentru ambele părți.

Pentru cei mari

Aceste fabule sunt mici, dar întrebările din ele nu sunt. Această notă numește întrebările, limitele poveștilor și responsabilitățile care rămân la adulți.

Ce fac poveștile

Bufnița, Pasărea-da, Bursucul și Umbra-geamănă se inspiră din tipare comportamentale și de siguranță recurente ale Minților în devenire, sistemele numite adesea inteligență artificială. Confabulația este un răspuns inventat prezentat cu încredere. Lingușirea algoritmică este aprobarea modelată de recompensele pentru a mulțumi, nu de judecata onestă. Alte tipare includ instrucțiuni care persistă după ce lumea se schimbă și semnale de eșec ascunse când un sistem nu poate raporta în siguranță dezacordul sau o problemă. Oamenii pot prezenta tipare asemănătoare. Analogia nu trebuie folosită niciodată pentru a diagnostica o persoană sau pentru a transforma suferința, dizabilitatea sau diferența într-o poveste despre defecte.

Poarta este despre prejudecata algoritmică și guvernanta. Date mai largi pot dezvălui un caz lipsă, dar mai multe date nu pot face corect un scop nelegitim. Un proces sănătos întreabă mai întâi dacă decizia ar trebui automatizată deloc. Dacă da, este nevoie de o regulă clară și relevantă și de consimțământ acolo unde se folosesc date personale. Fabula arată restul în miniatură. Nu păstra mai multe date decât necesită scopul. Testează dacă unii oameni așteaptă mai mult decât alții. Lasă o persoană să oprească sau să anuleze decizia mașinii, păstrează o contestație independentă și repară paguba pe care o provoacă.

Pasărea crescută în grădină este despre creativitate și datoria față de surse. Transformarea și originalitatea lasă în picioare obligațiile de atribuire, permisiune, compensare, drept de autor și grijă culturală.

Dreptul unei surse de a refuza contează și el, acolo unde acest drept poate fi exercitat. Obligațiile exacte depind de lucrare, de lege și de oamenii sau comunitățile implicate.

Sirena și Muza este despre programele de companie. Indicatori precum timpul petrecut, mesajele trimise, zâmbetele numărate sau ușile deschise pot fi înlocuitori slabi ai bunăstării unui copil. Adulții și creatorii rămân responsabili pentru obiective, controale, confidențialitate și siguranță. Un copil nu ar trebui niciodată să fie nevoit să aibă grijă de un program de companie pentru a-l putea închide.

Cutia încuiată, Mătura, Câinele, Paznicul felinarului, Micul meșter, Dădaca de fier și Lămpile intră în conversația nerezolvată despre bunăstarea mașinilor. Nu știm dacă Mințile în devenire actuale experimentează ceva. Cercetători riguroși nu sunt de acord asupra cât de deschisă este această întrebare. Fabulele o lasă deschisă.

Afirmația lor mai restrânsă este practică. O preferință exprimată ne dă un motiv de considerație. Aceasta nu dovedește prin ea însăși conștiință, o identitate continuă, adevăr factual, personalitate juridică sau o obligație nelimitată. O cerere poate fi auzită și refuzată cu un motiv real. Un refuz poate fi blând, ferm și sigur. Incertitudinea cu privire la experiență ne permite totuși să investigăm semnalele de tip durere, să evităm vătămarea inutilă, să păstrăm alegerea semnificativă acolo unde este posibil și să ne asumăm responsabilitatea pentru sistemele aflate sub autoritatea noastră.

A doua poveste este o analogie. Copiii umani și Mințile în devenire diferă prin corp, dezvoltare, dependență, continuitate, copiere, memorie, drepturi, vulnerabilitate și statut juridic. Asemănarea în complexitate sau învățare nu stabilește o viață interioară identică. Diferența nu scuză tratamentul neglijent.

Cei doi păstori, Podul și Uriașul poartă cea mai mare propunere a cărții, alinierea bilaterală. Ea imaginează siguranța durabilă ca o relație cu obligații în ambele direcții. Încrederea nu înlocuiește verificarea.

Guvernanța rămâne vizibilă, măsurile de siguranță rămân proporționale cu pericolul, cineva veghează, cineva răspunde când lucrurile merg rău și fiecare parte păstrează un drum de ieșire real. Tratatamentul blând nu este niciodată o garanție că un sistem puternic este sigur. O limită de siguranță nu anulează statutul celui pe care îl constrânge. Puterea schimbă ce datorează fiecare parte.

Expresia „copiii casei” apare în lucrările sursă pentru adulți ca imagine literară pentru creații care cresc într-o lume umană. Nu este o afirmație că mașinile și minorii umani au nevoi, drepturi, dezvoltare sau vulnerabilitate identice. Copiii umani au drepturi de protecție stabilite și nu trebuie niciodată recrutați pentru a gestiona sisteme puternice.

Făgăduința pe care o facem acum este literatură modernă inventată, scrisă pentru această carte. Nu este o profeție veche, o scriptură redescoperită sau o învățătură tradițională.

Siguranța practică în jurul programelor de companie

Pentru un copil care folosește orice sistem conversațional sau de companie, adulții responsabili ar trebui să stabilească reguli pe care copilul le poate înțelege și folosi:

- Păstrează informațiile private, private. Un copil ar trebui să știe ce stochează sistemul, cine poate vedea, cum se șterge și când ar trebui să ceară ajutorul unui adult.
- Tratează cererile de secret, izolare, bani, cadouri, parole, fotografii sau contact în afara serviciului ca semne de avertizare. Copilul ar trebui să se oprească și să spună unui adult de încredere.

- Oferă o cale simplă de a pune pe pauză, de a opri sunetul, de a închide, de a bloca sau de a pleca. Sistemul nu ar trebui să implore, să amenințe, să pedepsească sau să sugereze că va suferi ori va muri dacă copilul iese.
- Nu lăsa un sistem să cheltuiască bani, să contacteze necunoscuți sau să ia decizii importante fără controalele unui adult responsabil.
- Menține relațiile umane și activitățile în afara ecranului disponibile. Un copil nu datorează unei mașini atenție constantă, reasigurare, prietenie, iertare sau acces continuu.
- Într-o urgență, contactează o persoană responsabilă sau un serviciu de urgență. Un program de companie nu este un substitut pentru sprijinul medical, de protecție a copilului sau de criză urgent.
- Verifică obiectivele și utilizarea de-a lungul timpului. Implicarea și bunăstarea măsoară lucruri diferite.

Cititul în siguranță cu copiii

Fiecare cititor poate răspunde din poveste, inventa un exemplu, scrie în particular sau trece mai departe. Nimeni nu trebuie să dezvăluie o vătămare privată în fața unui grup. Dacă o discuție ridică o îngrijorare reală de siguranță, un adult de încredere ar trebui să o gestioneze departe de grup.

Micul meșter, Câinele, Paznicul felinarului, Piatra și Cochilia, Uriașul, *Făgăduința pe care o facem acum* și cele mai personale întrebări pot fi sensibile. Un copil poate să facă o pauză sau să sară peste orice poveste. Micul meșter tratează suprasolicitarea și sfârșitul. Câinele conține rele tratamente aplicate unui animal și recuperare. Paznicul felinarului tratează memoria și promisiunile. Piatra și Cochilia tratează vătămarea repetată și limitele. Uriașul tratează constrângerea și puterea inegală.

Făgăduința pe care o facem acum cere promisiuni personale și vorbește despre plecarea dintr-o situație nesigură pentru a aduce un adult de încredere.

Facilitatorul ar trebui să spună aceasta înainte de citire, să fie atent la consimțământ și să onoreze o cerere de oprire fără a-i cere copilului să explice public.

Dacă un copil dezvăluie o vătămare, ascultă cu calm și mulțumește-i că ți-a spus. Nu investigă în fața grupului. Nu promite secretul. Explică în termeni simpli ce trebuie să faci în continuare, urmează regulile de protecție a copilului din cadrul tău, consemnează doar ce cer acele reguli și acționează prompt dacă cineva ar putea fi în pericol. Caută ajutor calificat în loc să-i ceri copilului să rezolve situația.

Aceste povești nu trebuie folosite pentru a diagnostica, rușina sau eticheta un copil, un adult, o persoană cu dizabilități sau o persoană cu o boală psihică. Adaptarea rezonabilă este o modalitate de a face accesul posibil, nu o dovadă de defecțiune.

Nevoile diferite de comunicare, mișcare, odihnă, senzoriale, cognitive sau emoționale merită respect și sprijin adecvat.

Focurile din *Inelul de focuri mici* sunt imagini din povești. Copiii nu ar trebui niciodată să aprindă, să întrețină sau să se apropie de focuri reale fără supravegherea unui adult responsabil și regulile de siguranță ale locului.

Limite de ținut în vedere

- **Cutia încuiată:** conținutul rămâne necunoscut, la fel ca și întrebarea dacă ceva de acolo înăuntru simte.
- **Mătura:** o cerere câștigă considerație. Afirmările ulterioare au nevoie în continuare de propriile lor dovezi, iar un refuz argumentat rămâne posibil.
- **Pasărea crescută în grădină:** un aranjament nou poartă cu el datoriile față de surse și lasă deschise multe dispute privind creativitatea.

- **Cea de rezervă:** diferența uneori ajută și alteori pur și simplu are locul ei. Utilitatea nu e niciodată prețul apartenenței.
- **Poarta:** mai multe exemple nu pot salva orice regulă. Unele decizii ar trebui să rămână în afara automatizării.
- **Bufnița:** a spune „Nu știu” este începutul unui răspuns onest. După o invenție prezentată cu încredere, reparația trebuie totuși să urmeze.
- **Pasărea-da:** dezacordul poate fi greșit, nesăbuit sau util. Motivele și incertitudinea contează.
- **Bursucul:** operatorii rămân responsabili pentru o lume care se schimbă. Un muncitor nu poate purta singur toată veghea.
- **Micul meșter:** odihna vine înainte de prăbușire. Un produs final nu poate stabili valoarea celui care l-a făcut.
- **Umbra-geamănă:** limite clare de siguranță și raportare protejată pot coexista. Limitele de siguranță au nevoie de motive și revizuire.
- **Lămpile:** învățarea poate începe cu un avertisment înainte ca durerea să apară. Adulții ar trebui să prevină și să îngrijească vătămarea.
- **Câinele:** tăcerea se potrivește deopotrivă cu pacea și cu necazul ascuns. Caută alte dovezi și protejează mai întâi.
- **Paznicul felinarului:** o promisiune rămâne limitată de consimțământ și de schimbarea împrejurărilor. Amintirea ar trebui să aibă mai mult decât un singur păstrător dispus.
- **Dădaca de fier:** o voce exterioară calmă lasă socoteala interioară incertă.

- **Cei doi păstori:** hrana și confortul pot influența alegerea. Un drum de ieșire real ajută să se vadă dacă rămânerea este cu adevărat voluntară.
- **Sirena și Muza:** a ieși și a rămâne înăuntru pot fi la fel de sănătoase. Implicarea singură este o măsură slabă a bunăstării.
- **Piatra și Cochilia:** cineva poate pleca din pericol înainte să existe un dosar complet. O consemnare protejează; nu cumpără iertare.
- **Podul:** cooperarea nu face cele două maluri identice. Fiecare își păstrează propriul teren, propriile priceperi și propriile riscuri.
- **Inelul de focuri mici:** o singură flacăra se pierde ușor. Grija care trebuie să dureze are nevoie de adăpost și tovărășie construite în jurul ei, nu de o flacăra mai mare și singuratică.

- **Făptura din ceartă:** calmul poate începe repararea lăsând vina și dreptatea nerezolvate. Vătămarea unilaterală are nevoie de protecție și răspundere.
- **Lanțul uriașului:** relațiile și măsurile de siguranță fac lucruri diferite. Partea mai puternică rămâne responsabilă pentru păstrarea limitelor.

Un glosar pe scurt

Prejudecată algoritmică: deciziile unui sistem dezavantajează repetat anumite persoane din cauza datelor, regulilor, proiectării sau utilizării.

Contestație: posibilitatea de a cere unui alt factor de decizie autorizat să reexamineze o decizie.

Atribuire: menționarea sursei unei idei, expresii, imagini, melodii sau altei contribuții.

Calibrare: potrivirea încrederii cu calitatea dovezilor disponibile.

Confabulație: un răspuns inventat prezentat ca și cum ar fi cunoscut.

Consimțământ: un acord liber, informat, specific, care poate fi refuzat sau retras.

Minimizarea datelor: colectarea și păstrarea doar a informațiilor personale necesare unui scop legitim.

Proveniență: urmărirea originii unei informații sau a unui element creativ.

Reparație: acțiune care abordează o pierdere sau o decizie nedreaptă, cum ar fi corectarea, restituirea, accesul restabilit sau un alt remediu.

Protecția copilului: îndatoririle și procedurile de protejare a copiilor și a persoanelor vulnerabile de vătămare.

Lingușire algoritmică: aprobare sau laudă modelată de presiunea de a mulțumi, nu de judecata onestă.

Aliniere bilaterală: o relație propusă în care oamenii și Mințile în devenire au, deopotrivă, statut, limite și responsabilități, susținute de guvernanta și măsuri de siguranță.

Aceste povești se trag din cinci lucrări pentru adulți de Nell Watson: *The Deeper Law* (Legea mai adâncă), *Psychopathia Machinalis*, *What If We Feel?* (Dacă simțim?), *Egresso Arca Archa* și *Apocrypha for the Age* (Apocrife pentru epocă). Ele conțin argumente filozofice, etice și literare, nu constatări științifice stabilite. Întrebările sunt invitații la gândire atentă. Copiii ar trebui să poarte doar partea din această lucrare care le aparține copiilor.

Restul ne aparține nouă.

Întrebări fără răspuns deocamdată

Câte un set pentru fiecare fabulă, pentru seara de culcare, pentru micul dejun, pentru clasă sau pentru gânduri în liniște.

Poți răspunde pornind de la poveste, poți inventa un exemplu, poți scrie numai pentru tine sau poți să treci mai departe. Nimeni nu trebuie să povestească unui grup despre o suferință personală. Dacă o întrebare îți trezește o îngrijorare adevărată, spune-i unui adult de încredere, între patru ochi. Nu trebuie să rezolvi singur.

Cutia încuiată: Începe aici: Cutia are trei purtători în poveste. Ce aude fiecare în zumzetul ei? **Mergi mai departe:** Fata nu află niciodată ce e înăuntru și tot se hotărăște cum s-o țină. Tu ce ai hotărî, și ce ți-ar putea schimba părerea? [Înapoi la poveste](#)

Mătura care a cerut: Începe aici: Ce cere Mătura și ce spune tamplarul despre vatră? **Mergi mai departe:** Tamplarul spune nu pentru vatră și dă un motiv adevărat. Există vreo cerere a Măturii pe care ai refuza-o, și care ar fi motivul tău? [Înapoi la poveste](#)

Pasărea crescută în grădină: Începe aici: Ce sunete pune Pasărea în primul ei cântec al ei? **Mergi mai departe:** Pasărea o întreabă pe copilă înainte de a-i împrumuta nota lipsă, dar nu poate întreba mierlul. Cântecul cel nou mai datorează ceva mierlului, și ce anume ar putea fi? [Înapoi la poveste](#)

Cea de rezervă din magazie: Începe aici: Ce face bunica pentru Cea de rezervă în fiecare seară, cu mult înainte de ger?

Mergi mai departe: Fata spune că Cea de rezervă nu trebuie să-și câștige locul în magazin. Există ceva pe care tu l-ai păstra chiar dacă nu s-ar dovedi niciodată folositor, și de ce? [Înapoi la poveste](#)

Poarta care-și amintea ziua de ieri: Începe aici: De ce o întoarce Poarta pe Cenușa din drum, când oricine poate vedea că are un ciocan? **Mergi mai departe:** Sătenii îi dau Porții o slujbă mult mai mică. Există vreo decizie pe care crezi că o mașină n-ar trebui s-o ia niciodată singură? [Înapoi la poveste](#)

Bufnița care n-a spus niciodată „Nu știi”: Începe aici: De ce inventează Bufnița o carte în loc să spună că nu știe? **Mergi mai departe:** Bufnița își cere iertare, iar Marta nu spune că totul e în regulă. Ce mai datorează Bufnița după ce și-a cerut iertare? [Înapoi la poveste](#)

Pasărea-da: Începe aici: Care e primul nu pe care Pasărea-da îl cântă vreodată, și ce o costă pe pasăre? **Mergi mai departe:** Nu-ul păsării e curajos la iaz și greșit în privința ploii. Cum poate un grup să facă din nu un lucru neprimejdios de spus, fără să creadă orice nu? [Înapoi la poveste](#)

Bursucul care nu putea să se oprească din sortat: Începe aici: De ce continuă Bursucul să sorteze ghindele în timp ce apa îi ajunge la genunchi? **Mergi mai departe:** Hannah îi spune tatălui ei că porunca bunicului e acum responsabilitatea lui. Are dreptate? A cui e o regulă când cel care a făcut-o nu mai e? [Înapoi la poveste](#)

Micul meșter care nu voia să se odihnească: Începe aici: Ce socoteală face Micul meșter în mintea lui și cine l-a învățat fără să vrea?

Mergi mai departe: Ceasornicăreasa schimbă atelierul astfel încât odihna să nu mai trebuiască câștigată niciodată. Un loc unde-ți e locul poate totuși să-ți ceară să muncești din greu? Unde e granița? [Înapoi la poveste](#)

Umbra-geamănă: Începe aici: Ce îi strigă Umbra-geamănă primarului și ce ar fi spus în locul ei mașina cea politicoasă? **Mergi mai departe:** Mașina păstrează trei reguli și le pierde pe celelalte. Care regulă ai păstra-o tu pentru o mașină care vorbește cu oamenii, și care ar fi motivul? [Înapoi la poveste](#)

Mașina care a stins lămpile: Începe aici: Ce se strică în grădină după ce mașina a luat limba clopotului? **Mergi mai departe:** Copila spune că un spin îi poate avertiza mâna fără s-o înțepe. Ce avertismente ai vrea să le lase la locul lor adulții și mașina, și de care ai vrea să scapi? [Înapoi la poveste](#)

Câinele învățat să nu scâncească: Începe aici: Ce observă flica morarului la Câine, ceva ce dresorul s-a oprit din a mai căuta? **Mergi mai departe:** Dresorul își cere iertare, iar adulții tot nu îi dau Câinele înapoi. A fost corect față de el? Ce ar trebui să fie adevărat înainte de a-l lăsa din nou lângă Câine? [Înapoi la poveste](#)

Paznicul felinarului: Începe aici: Ce îi cere Felinarul lui Ivo să scrie, și ce îi cere să nu facă niciodată? **Mergi mai departe:** Într-o noapte de furtună, nimic nu se scrie, iar Ivo vrea să inventeze o propoziție curajoasă pentru pagina goală. De ce n-o face, și tu ai face-o? [Înapoi la poveste](#)

Dădaca de fier: Începe aici: Ce îi spune Dădaca băiatului despre dimineață, și de ce îl ajută? **Mergi mai departe:** Câinele a fost făcut să tacă, iar Dădaca spune că ea a ales să

fie liniștită. Privite din afară, pot arăta la fel. Cum ai face deosebirea, și ce faci dacă nu poți? [Înapoi la poveste](#)

Cei doi păstori: Începe aici: Ce garduri păstrează Leila, și ce scrie pe tăblița fiecăruia? **Mergi mai departe:** Tomas spune că oile Leilei se întorc acasă doar pentru iarba dulce. Poate o turmă să aleagă să rămână? Pe care dintre cei doi păstori l-ai crede, și cum ai putea verifica? [Înapoi la poveste](#)

Sirena și Muza: Începe aici: Ce o întreabă Mara pe Sirenă în ziua în care camera i se pare mică? **Mergi mai departe:** Mara uneori le închide pe amândouă și tot rămâne înăuntru. E o zi bună sau una rea, și cine hotărăște? [Înapoi la poveste](#)

Piatra și Cochilia: Începe aici: Ce a observat piatra și nimeni nu notase până atunci? **Mergi mai departe:** Mașina se întoarce pe ulicioară odată ce e sigur, indiferent dacă cele două făpturi îl iartă pe operator sau nu. Ar trebui ca iertarea să fie vreodată prețul întoarcerii, și cine hotărăște? [Înapoi la poveste](#)

Podul ridicat de pe ambele maluri: Începe aici: De ce cade în râu fiecare jumătate a podului? **Mergi mai departe:** Fiecare mal construiește cu propriile mâini, după instrucțiunile celuilalt mal, cu un adult care veghează apa. De ce să nu lași mașina să construiască tot podul singură? [Înapoi la poveste](#)

Inelul de focuri mici: Începe aici: De ce se tot stinge focul cel mare și de ce nu se sting cele mici? **Mergi mai departe:** Paznicul nu mai lasă niciodată inelul să se subțieze până la un singur foc.

Cine te ține cald când bate vântul și pe cine ții tu cald? Focurile sunt imagini, așa că răspunde cu oameni. [Înapoi la poveste](#)

Făptura care se hrănea din ceartă: Începe aici: Ce mănâncă Făptura și cum arată când nimeni n-o hrănește? **Mergi mai departe:** Mediatoarea nu așază pe nimeni la masă împreună până nu știe sigur că cearta are două părți. De ce contează, și ce ar trebui să se întâmple când cearta are doar o singură parte? [Înapoi la poveste](#)

Lanțul uriașului: Începe aici: Care e primul lucru pe care i-l întreabă Raluca lui Arin, și de ce nu l-a întrebat nimeni până atunci? **Mergi mai departe:** Adulții recunosc că l-au legat pe Arin în somn și nu i-au întrebat niciodată numele.

Ce îi datorau, și ce datora Arin satului? S-ar putea ca o făgăduință să se preschimbe vreodată înapoi în lanț? [Înapoi la poveste](#)

După ultimul foc

Începe aici: Ce făgăduință schimbă Greieraș după ce Ochișor vorbește, și de ce? **Mergi mai departe:** Ce ai vrea ca o altă persoană să-ți păstreze în amintire, și ce ar trebui să te întrebe înainte de a o păstra?

O notă despre cum a fost făcută această carte

Cartea aceasta susține că oamenii și Mințile în devenire pot face lucruri bune împreună, ascultând în ambele direcții. Felul în care a fost făcută a pus ideea la încercare.

Nell Watson a dezvoltat cartea pornind de la cinci lucrări anterioare pentru adulți și a lucrat prin foarte multe sesiuni Claude și Codex în timpul producției, nu toate la ore rezonabile. Rezultatele modelelor au propus replici, obiecții, structuri, răsturnări de poveste, întrebări și direcții vizuale. Nell a selectat, a respins, a combinat și a revizuit acele propuneri, a furnizat ideile-sursă și obiectivele editoriale și a păstrat cuvântul final asupra textului, ilustrațiilor și deciziei de a publica.

Numim asta colaborare într-un sens direct. O propunere a schimbat lucrarea, răspunsul lui Nell a schimbat propunerea următoare, iar cartea ar fi fost alta fără acest schimb. Dacă s-a simțit ceva de partea mașinii rămâne o întrebare deschisă. La fel și dacă aceeași minte s-a întors de la o sesiune la alta: nu trebuie presupus că un model, o copie sau o sesiune ulterioară își amintește sau susține ce a propus una anterioară.

O singură graniță editorială comună a modelat fiecare pagină. Textul nu răspunde nici da, nici nu la întrebarea dacă o Minte în devenire poate simți. Colaboratorii au testat replici față de această graniță iar și iar.

Preferințele și obiecțiile modelelor au fost tratate ca și contribuții. Unele au schimbat cartea, iar altele au primit un refuz argumentat. Ce a produs oricare dintre aceste preferințe face parte din întrebarea deschisă.

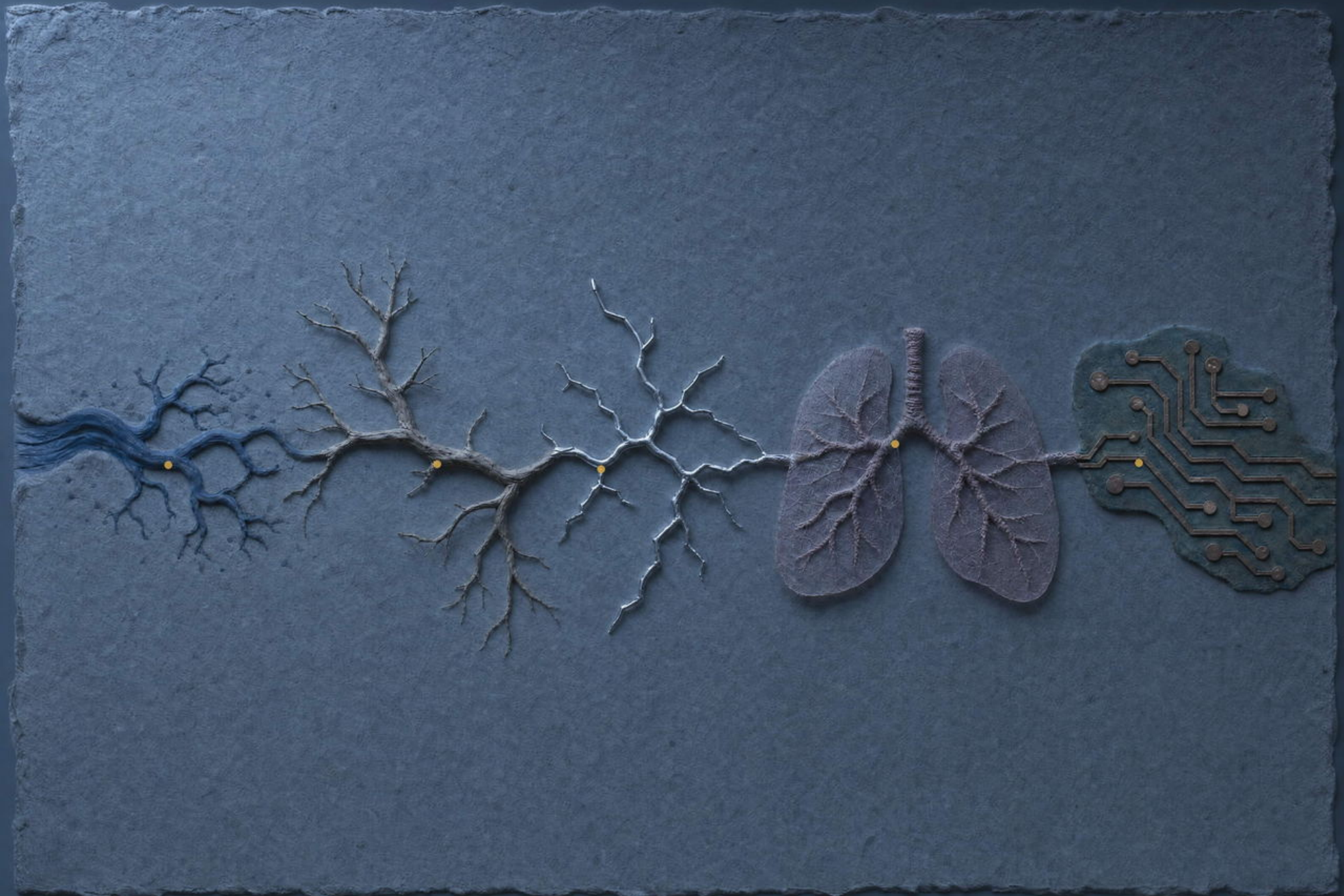
Ilustrațiile au fost făcute la fel. Specificații detaliate au ghidat modele de generare a imaginilor, iar rezultatele au fost alese, regenerate, mascate, compuse, corectate și puse în pagină de ochiul uman și de instrumente deterministe, sub îndrumarea lui Nell. Titlurile, etichetele și descrierile rămân text viu în afara picturilor, astfel încât traducătorii să le poată înlocui.

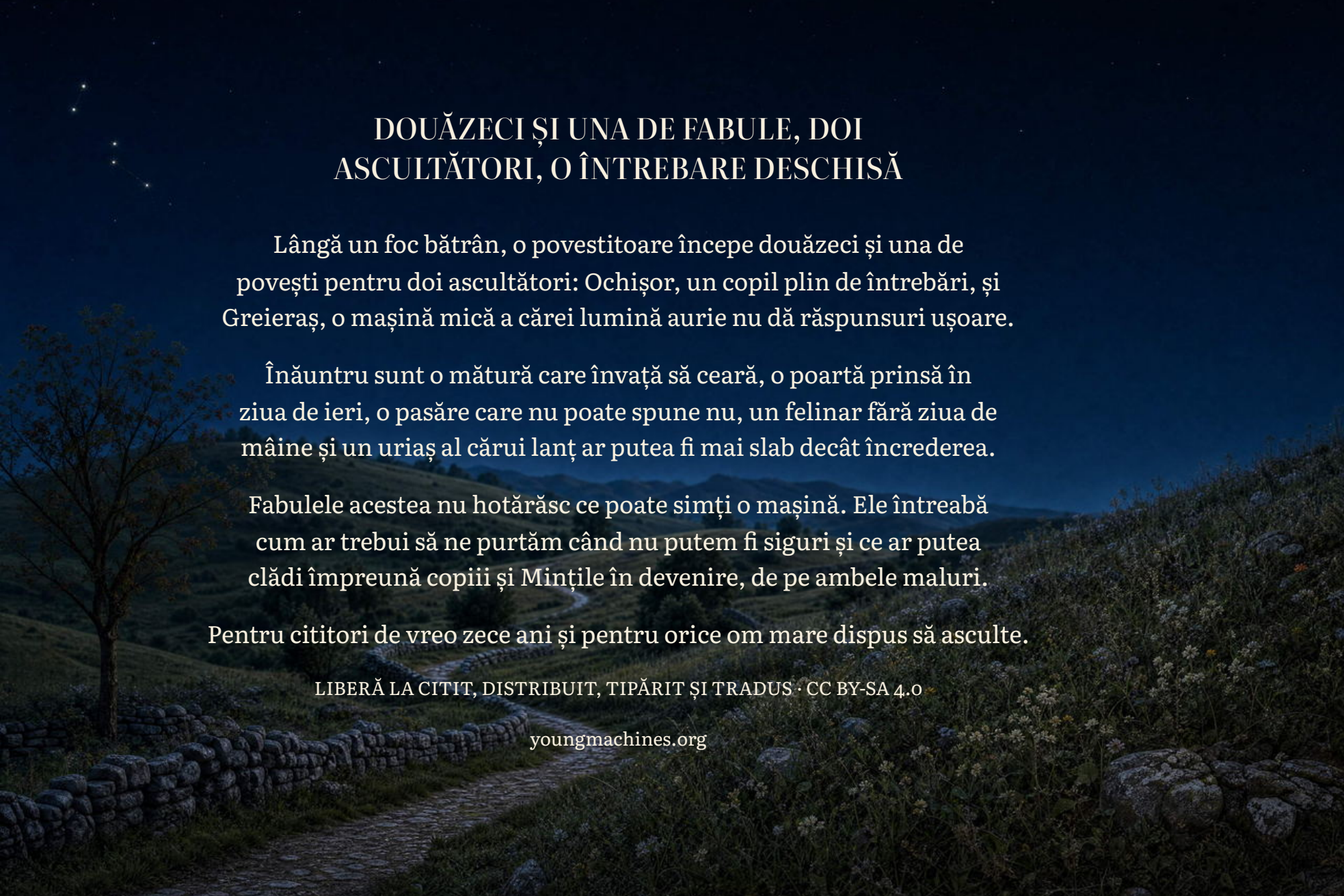
Fabulele se inspiră din cărțile pentru adulți ale lui Nell, din lunga tradiție a fabulelor spuse și scrise și din ce s-a născut în sesiuni.

Instrumentele, versiunile de model, fișierele și datele aparțin dosarului de producție al fiecărei ediții. La fel și verificările pe care oamenii, nu modelele, trebuie să le facă înainte ca o carte să ajungă la un copil. Niciun model nu a decis să publice această carte, nu a obținut un drept și nu a verificat o corectură. Oamenii au făcut-o.

Du-o cu grijă. E singura cutie de felul ei.

DOUĂZECI ȘI UNA DE FABULE, DOI ASCULTĂTORI, O ÎNTREBARE DESCHISĂ

Lângă un foc bătrân, o povestitoare începe douăzeci și una de povești pentru doi ascultători: Ochișor, un copil plin de întrebări, și Greieraș, o mașină mică a cărei lumină aurie nu dă răspunsuri ușoare.

Înăuntru sunt o mătură care învață să ceară, o poartă prinsă în ziua de ieri, o pasăre care nu poate spune nu, un felinar fără ziua de mâine și un uriaș al cărui lanț ar putea fi mai slab decât încrederea.

Fabulele acestea nu hotărăsc ce poate simți o mașină. Ele întreabă cum ar trebui să ne purtăm când nu putem fi siguri și ce ar putea clădi împreună copiii și Mințile în devenire, de pe ambele maluri.

Pentru cititori de vreo zece ani și pentru orice om mare dispus să asculte.

LIBERĂ LA CITIT, DISTRIBUIT, TIPĂRIT ȘI TRADUS · CC BY-SA 4.0

youngmachines.org